

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 35.

Onsdagen den 5 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Upplästes justeringsprotokollet för den 28 sistlidne April f. m., hvarefter anmälde sig och yttrade:

Grefve Mörner, Axel: Jag anhåller att få göra ett tillägg till det af mig förra onsdagen afgifna yttrande angående Kommerskollegium, hvilket yttrande finnes intaget i det protokoll, som nu är till justering uppläst. Det anfördes under diskussionen, att ett af statsrevisorerna år 1870 ur statsrådsprotokollet hemtadt uttryck, som skulle utvisa, att frågan om Kommerskollegii indragning vore beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, icke i statsrådsprotokollet återfunnes. Det är i afseende härpå, som jag anhåller att få göra ett tillägg. Det lär verkligen icke återfinnas i statsrådsprotokollet för den 4 Juni 1868, såsom i revisionsberättelsen uppgifves; men deremot återfinnas dessa ord i det protokoll öfver civilärenden för den 4 Januari 1868, som finnes bilagdt Kongl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof. Uti bilagan N:o 5 pag. 2 till berörda proposition läses följande: »att Kongl. Maj:t förklarar sig framdeles vilja taga i nådigt öfvervägande, huruvida en sådan anordning kunde ske, att de till Kommerskollegium hörande mål och ärenden skulle, utan uppoffring af deras ändamålsenliga handhafvande, kunna på annat, till besparing i statsutgifterna ledande sätt prövas och afgöras». Det är samma ord, som återfinnas i revisorernas berättelse. Det är sannolikt att, när revisorernas berättelse uppsattes, man skrifvit den 4 Januari 1868, hvilket vid tryckningen blifvit ändradt till den 4 Juni 1868.

Då det äfven gjordes anmärkning emot det af revisorerna afgifna förslaget att till Riksbanken öfverflytta bestyret med utlåningen af manufakturdiskontfondens medel, och att detta förslag icke skulle grunda sig på sakkännedom, torde jag få anmärka, att detta förslag hafva revisorerna upptagit som sitt, men att det finnes uti ett af Statskontoret den 31 December 1869 afgifvet utlåtande öfver Riksdagens framställning om förändrad organisation af statens fonders förvaltning. Detta förslag är således ursprungligen kommet från Statskontoret.

Proposition på protokollets godkännande framställdes härefter och besvarades med ja.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda memorial N:o 79, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Utskottets utlåtande N:o 69, angående anslag för veterinärundervisningens behof m. m.

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda memorial N:o 74, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 45, angående förändrad reglering af skjutsväsendet.

Herr Rydin: Med den voteringsproposition, som nu blifvit föreslagen att af Kammaren antagas, är första steget taget på en ny väg i afseende på gemensamma voteringar. Förut har man stannat vid att låta sådana frågor komma till gemensam votering, i hvilka Riksdagen har rättighet att endast framställa önskingar. Man måste väl anse, att dessa frågor också borde förfalla, när en Kammare stannat emot den andra i olika beslut; men ett och annat prejudikat i motsatt riktning förefinnes, och som Kongl. Maj:ts rätt är att härvid taga sådana frågor i fullt öfvervägande och fatta det beslut, som § 89 Regeeringsformen honom medgifver, och han således kan röra sig fritt i afseende på så beskaffade frågors afgörande, har ett genom gemensam votering tillkommet beslut intet väsentligt inflytande på den väckta frågans afgörande.

Här åter har man gjort till föremål för gemensam votering en viktigare fråga, nemligen att Riksdagen skall fatta ett beslut, som gäller allmän lag och således ej kan såsom lagförslag komma till stånd och ej heller af Konungen sanktioneras, utan att båda Kamrarne varit om beslutet ense, hvadan detsamma till följd af de olika meningar, hvori båda Kamrarne stannat, ovilkorligen måste anses hafva förfallit, och som, derest det framlägges för Konungen, blir för honom missledande, hvarjemte, derest Konungen bifaller detsamma, en lagförändring skulle komma till stånd i strid emot grundlagens fordran på öfverensstämmelse mellan Konung och Riksdag samt båda Kamrarne sins emellan. Här är nemligen fråga om att godkänna grunderna för skjutsningsväsendets ordnande, för skjutningsskyldighetens utgörande, grunder af den beskaffenhet, att de lagar, som bestämma dem, stiftas af Konung och Riksdag gemensamt och fordra båda Kamrarnes bifall, för att ett Riksdagens beslut skall åstadkommas. Hvad först angår skjutningsskyldighetens utgörande, äro lagstadgandena derom intagna i 28 Kap. Byggningsabalken af 1734 års lag; vidare äro landstingens rättigheter och skyldigheter föremål för kommunalförfattningarne, likasom det sätt, hvarpå landstingen skola anskaffa medel, är föremål för kommunalbeskattningen, hvilken är afhandlad i landstingsförordningen. Den grund, som Stats-Utskottet antagit, innebär att öfverflytta den behandling af dessa frågor, som tillkommer häradsrätten enligt lag, till landstinget. Vidare är det stadgadt i nu gällande lag, att sjelfva de

belopp, som resande skola utgifva för åtnjuten skjuts, skola utgå efter skälig lega, som bestämmes antingen af Konungen och Riksdagen gemensamt eller enligt antagen praxis af Konungen ensam; detta beloppes ovilkorliga bestämmande genom entreprenadauktion, men med rätt för landstinget att bestämma maximum, innebär en ny ändring i Byggningsbalkens 28 Kap. Slutligen är föreslaget, att grunden för ifrågakommande understöds utgörande af landstinget skall ske i samma ordning, som landstingsförordningen för beskattning bestämmer, hvilket innebär en utvidgning af landstingets makt utöfver hvad det nu eger. Alla dessa grunder äro således af den beskaffenhet, att de utgöra föremål för Konungs och Riksdags gemensamma beslut. De måste således förfalla, när båda Kamrarna stannat i olika beslut och kunna ej framläggas för Konungen såsom vore de lagförslag, hvilka erhålla giltighet genom Konungens sanktion. Till följd häraf presenterar sig denna voteringsproposition på följande sätt: »att Riksdagen, med godkännande af de i Stats-Utskottets utlåtande N:o 45 angifna, af Riksdagen redan förkastade grunder, ställer till Kongl. Maj:ts disposition å sjetta hufvudtiteln ett särskildt förslagsanslag af 25,000 kronor till förändrad reglering af skjutsväsendet, och anhåller, att åtgärder måtte vidtagas till regleringens genomförande, på hvad sätt? Jo, enligt nämnda af Riksdagen förkastade grunder.» Således är hela det beslut, som Riksdagen skulle komma att fatta i denna punkt, af noll och intet värde; och om någonsin principium contradictionis må anses tillämplig och frågan skall anses förfallit, är det just i detta afseende. Till följd häraf får jag, för min del, yrka, att Kamraren måtte anse, att frågan om votering i denna punkt har förfallit, emedan här gäller att bifalla dispositionen af ett anslag till ett föremål, som är af samma beskaffenhet som Kellgrens Lydia, att det icke finnes till hvarken inför förnuftet eller i verkligheten.

Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
des ts reglering.
(Forts.)

Herr Montgomery-Cederhjelm: Jag får anhålla, att genom sekreteraren erhålla upplysning, om denna voteringsproposition blifvit af Andra Kamraren godkänd.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att enligt ankommet protokollsutdrag Andra Kamraren godkänt den ifrågavarande voteringspropositionen.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Utan att ingå i någon granskning af den lärde ledamotens af Konstitutions-Utskottet anförande, tror jag likväl, då 65 § Riksdags-ordningen i detta fall synes alldeles tydlig, att Utskottet icke kunnat gå till väga på annat sätt, än som skett, eller att framställa denna voteringsproposition. Den 65 § Riksdagsordningen stadgar, att »när i fråga om statsutgifter eller bevilning eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarna hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat». Att här är fråga om en statsutgift är påtagligt, och jag anser därför tydligt, att voteringspropositionen måst

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*

(Forts.)

uppställas, såsom äfven förut i flera fall egt rum; och jag vill endast påminna om ett fall vid 1872 års riksdag, som i många afseenden liknade detta. Det var då fråga om en motion i Andra Kammaren af Herr Nordenskiöld, att en mängd specialskolor skulle sammanslås till en högre teknisk anstalt, och att för detta ändamål ett belopp af 5,000 kronor skulle anvisas. Denna motion blef af Stats-Utskottet afstyrkt och Första Kammaren biföll Utskottets hemställan, hvaremot Andra Kammaren biföll motionen med ändring af beloppet till 3,000 kronor. Derefter uppställdes voteringsproposition med å ena sidan Andra Kammarens beslut om beviljande af 3,000 kronor och å andra sidan afslag. Denna voteringsproposition blef efter någon diskussion af Kammaren utan votering godkänd. Här finnes, enligt min åsigt, icke heller något annat att göra än att godkänna denna voteringsproposition. Då vi skola komma ihåg, att grundlagen icke förutsätter någon domare Kamrarne emellan, och det i alla händelser skulle vålla en ganska ledsam rubbning i det goda förstånd, som bör ega rum mellan de båda Kamrarne, om denna voteringsproposition, utan att vara stridande mot grundlagen, blef af denna Kammare afslagen, får jag yrka, att densamma måtte af Kammaren godkännas.

Herr von Koch: På sätt den siste talaren anmärkt, anser äfven jag det vara en sak, hvarpå man mycket bör betänka sig, nemligen att komma i kollision med Medkammaren. Här är nu fråga om, att vi skulle ogilla ett beslut, som blifvit fattadt af Medkammaren; men jag tror, att vi lyckligtvis hafva ett annat sätt att komma ifrån hvarandra, när vi tänka olika i frågor sådana som denna, än att ändra hvarandras beslut, ehuru väl det är tydligt, att om saken är grundlagsvidrig, bör man icke vika för någon makt. Hvad grundlagsenligheten angår, hafva vi till talmän edsvurne och erfarne personer, till hvilka vi hysa förtroende, och de hafva till pligt att tillse, att icke någon grundlagsvidrig proposition framställes. I detta fall tror jag, att vi kunna vara öfvertygade, att vår högt aktade och mycket erfarne talman icke släpper fram något, som är grundlagsvidrigt. Skulle han finna sig böra vägra proposition, men Kammaren vara af en annan tanke, har man den utvägen att gå till Konstitutions-Utskottet, som i sista hand får afgöra saken, och denna utväg skulle under närvarande förhållanden förefalla mig såsom den mest praktiska och den minst farliga. Således skulle jag kunna inskränka mig att öfverlemnna denna sak i talmannens hand.

I afseende på lagligheten, då den blifvit ifrågasatt af en sådan ledamot som Herr Rydin, får jag dock yttra mina tankar. Hade han rätt, att skjutsen, därför att den står omtalad i 28 Kap. Byggningsbalken, verkligen är af *civil*-lags natur, skulle jag icke hafva något att säga mot honom; men nu vet han, bättre än jag, att åtskilligt, som står i 1734 års lag, sedermera ansetts vara af ekonomisk natur och äfven blifvit ändradt genom ekonomiska författningar. Gör man afseende på auktoriteter och professorsauktoriteter, har jag en sådan att åberopa i Professor Bergfalk, hvilken, likasom lag-komiténs och lagberedningens alla andra ledamöter, varit ense om att utesluta hela 28 Kap. Byggningsbalken från förslagen till ny civillag. Der finnes

icke något om skjutsen; ty den är helt och hållet af dels ekonomisk och dels beskattnings natur; det har alltså alltid varit Kongl. Maj:t, som ytterst i administrativ väg ändrat ett skjutslag vid ett gästgiveri, d. v. s. ökat eller minskat antalet af de hemman, som i stället för krono- borde utgöra reserv- eller hållskjuts. Jag tror, att om Riksdagen bifaller detta anslag, kan Kongl. Maj:t på grund af sin ekonomiska beslutande rätt säga, att det är godt och väl, men jag bryr mig icke om att använda detta anslag.

Vidare har blifvit anmärkt, att antagande af denna voteringsproposition skulle vara stridande emot kommunallagarne. Det vore betänkligt, om så vore; men nu står det likväl i 2 § af Landstingsförordningen, att landstinget tillkommer »att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter hvilka afse — — — anslalter för *kommunikationsväsendets befordrande* — — — såvidt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets embetsätgård». Skjutsen måtte väl vara en kommunikationsanstalt, och derest Konungen bifaller den föreslagna skrifvelsen, tillhör derefter ingen annan *offentlig* myndighet, »att befatta sig med hvad som Landstingen genom båda statsmakternas beslut ålagts bestyra». Att det skulle behövas någon ändring i Landstingsförordningen hvarje gång man lennar Landstinget ett nytt uppdrag, kan jag icke finna. Man har, utan att någon ändring i Landstingsförordningen skett, uppdragit åt Landstinget att utse deputerade för markegångssättningen, hvarigenom det fått makt att medelbart på ett mycket väsendtligt sätt bestämma skatter. Dessutom vore det litet besynnerligt, då man medgifvit Landstinget att besluta beskattning icke blott för *byggandet* af jernvägar utan äfven för fortkomsten med *ånghästar* på dessa jernvägar, att Landstinget icke skulle få besluta om anslag för fortkomst med vanliga hästar på våra gamla, länge kända, af Landstingen stüde omhuldade landsvägar. När Konung och Riksdag i detta ämne gemensamt besluta i den ordning, som jag tror är lämpligast, eller att Riksdagen beslutar om anslaget och Kongl. Maj:t om den administrativa delen af saken, så lära nuvarande grundlagsstadganden iakttagas. Jag är dock den siste som bestrider, att bättre form för analoga frågor, för hvad jag ville benämna finanslagars stiftande, borde tillvägbringas.

Jag anhåller, att Kammaren måtte godkänna ifrågavarande voteringsproposition.

Grefve Hamilton, Henning: I likhet med Herr Rydin tror jag, att 65 § Riksdagsordningen har blifvit missbrukad, dock kanske mindre af Kamrarna än af enskilde motionärer. Det har nemligen blifvit en sed, att då en riksdagsman önskar väcka en motion, hvilken endast i önskningsväg kan till Kongl. Maj:t framkomma, samt han fruktar afslag i den ena Kammaren, men har något hopp att kunna vinna vid en gemensam votering, han med denna motion förenat framställningen om något större eller mindre anslag, hvarigenom frågan slutligen har kunnat bringas under 65 § Riksdagsordningen. Ett likartadt förhållande eger här rum. Frågan skulle behandlas vare sig i form af lagfråga eller såsom ett rent önskningsmål, hvad sjelfva grunden beträffar, men derigenom att motionären med densamma förenat frågan om ett anslag, stüldt till

Förslag till voteringsproposition i frågan om skjutsväsendets reglering.

(Forts.)

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*
(Forts.)

Kongl. Maj:ts disposition, har han beredt den Kammare, som velat i större eller mindre mån bifalla detta anslag, tillfälle att få sin mening pröfvad. Då denna fråga var föremål för öfverläggning inom talmanskonferensen, yttrade en af Andra Kammarens ledamöter ganska riktigt och spetsigt, att det är alldeles omöjligt att votera om ett anslag utan att på samma gång votera om anslaget föremål. Har man rätt att få anslaget under gemensam votering, då är klart, att sjelfva föremålet, som i detta fall utgöres af grunden för skjutsningsbesvärets utgörande, måste följa med. Med afseende å frågan om landstingsförfattningen och behovet af en förändring i densamma, tror jag, att någon otydlighet förefinnes i motionärens af Stats-Utskottet anförda framställning. Hade motionären verkligen haft för afsigt att Riksdagen med Konungens samtycke skulle kunna besluta, att landstinget skulle åtaga sig en skatt för att derigenom få skjutsningsskyldigheten reglerad, på sätt han föreslagit, då vore verkligen nödvändigt att göra en ändring i landstingsförfattningen, men en ändring, som jag för min del skulle med min ringa förmåga motsätta mig, ty det vore att göra landstinget till ett beskattningsmaskineri, hvarigenom skatter, som Konung och Riksdag besluta, skulle på ett eller annat sätt af landstinget utkrävas och fördelas. Detta är dock icke motionärens mening, om man ser närmare på saken, utan meningen är blott den, att om landstinget vill åtaga sig en sådan skatt för att underlätta de skjutsningsskyldige, så skall det ske på det sätt, att de skjutsningsskyldige åtaga sig en viss del och landstinget den andra, men alltid beroende på landstinget att låta skjutsningsbesväret utgöras såsom hittills eller antaga den reglering, som här är föreslagen. Således, om man rätt tolkar Utskottets betänkande, tror jag icke att i det hänseendet ligger någon fara. Det kan likväl icke nekas, att, äfven om man, såsom jag anser mig tvungen, bifaller voteringspropositionen, ett besynnerligt förhållande uppstår. Kongl. Maj:t får en skrifvelse från Riksdagen med framställning om vissa grunder, hvilka, om de icke varit åtföljda af anslag, hade blifvit förkastade. Riksdagen har med den majoritet, som grundlagen för en sådan fråga bestämmer, förkastat dem, och det oaktadt ställer Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag för att bringa samma grunder till utförande. För att förekomma olägenheterna deraf ser jag ingen annan utväg, i händelse Andra Kammarens mening skulle genom samfäld votering blifva antagen, än att Riksdagen i den skrifvelse, som till Kongl. Maj:t aflätes, helt öppet gifver till känna på hvilket sätt beslutet blifvit fattadt. Det blir då tillfälle för Kongl. Maj:t att pröfva, om detsamma förtjenar det afseende, som man i almhäthet måste önska, att en Riksdagens skrifvelse måtte tillvinna sig. För min del kan jag icke annat än bifalla voteringspropositionen.

Herr Rydin: Jag skall endast anhålla att få bemöta hvad föregående talare anfört. Först och främst har man anmärkt, att i talmannens rättighet och skyldighet att vägra proposition skulle ligga ett så starkt korrektiv i detta hänseende, att frågan, huruvida en proposition är grundlagsenlig eller ej, icke skulle kunna blifva föremål för diskussion inom Kamrarna. Så kan jag likväl icke fatta grundlagen,

ty den bestämmer blott, att talmannen har att tillse, att han vägrar att framställa proposition, då denna strider emot grundlagens lydelse. Följden af detta folkningsätt skulle blifva, att det icke skulle kunna blifva fråga om någon diskussion angående lagligheten eller olagligheten i en proposition, hvilket ju ofta sker, utan att man endast egde sluta sitt yrkande med en anhållan att talmannen måtte tillse om proposition bör vägras eller ej. Nu frågas: hvartill tjenar det då att ett utskottsbetänkande af sådan art, som detta, öfverlemnas till Kammarerna för att derom fatta beslut, om den skulle kunna besluta blott på ett sätt, nemligen bifalla hvad Utskottsbetänkandet innehåller? Lär då Stats-Utskottet vara allsväldigt? Sådant kan icke vara tänkbart. Man måste ovilkorligen hafva rättighet att i detta fall pröfva propositionens laglighet, och anser man saken vara af den beskaffenhet, att den fråga, som är föremål för anslag, har förfallit eller icke ens finnes till, då måste naturligtvis också sjelfva frågan om anslaget hafva förfallit. »Causa sublata tollitur effectus.»

Vidare har man anmärkt, att frågan om skjutsningsskyldigheten icke skulle höra under den allmänna lagstiftningsrätten. Jag frågar då: kan Kongl. Maj:t hafva rätt att förordna, det andra personer än de, hvilka det enligt Byggningsbalken åligger att utgöra denna skyldighet, skola deruti deltaga? Nej, dertill fordras Riksdagens samtycke, och frågan är således icke en rent ekonomisk fråga. Samma förhållande gäller med afseende på alla allmänna besvär, skjuts, väghållning, inqvartering o. s. v. Alla dessa onera äro af den beskaffenhet, att sättet för deras utgörande är föremål för Konungs och Riksdags gemensamma beslut. De äro likväl icke derföre af civillags natur. Att beslut derom skall fattas i den form, som för allmänna lagfrågor är bestämd, derpå hafva vi tydlig lag. I Kongl. förordningen om ständsprivilegierna af den 6 Juni 1810 finnes nemligen stadgadt, att de onera, som finnas vid de särskilda hemmansnaturerna, skola förblifva, och det är förklaradt i 114 § Regeringsformen, att ändring eller upphäfvande af dessa privilegier ej må ske utan Konungens och Riksdagens sammanstående beslut samt med särskilda vilkor, derest det är fråga om Ridderskapet och Adels eller Presterskapets privilegier. Det är således alldeles klart, att det onus, som heter skjuts, väghållning eller inqvartering m. m., är af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:t i detta hänseende icke kan ensam vidtaga någon slags förändring, hvarigenom den ena samhällsklassen får en större tunga eller fördel emot den andra, utan att dertill fordras Konungs och Riksdags gemensamma äfvensom båda Kamrarnes öfverensstående beslut. Det är för eget med denna ekonomiska lagstiftning, ty så snart det blir fråga om att göra ändring i bestämmelserna för densamma, så säger man, att den är af sådan natur, att Riksdagen bör deltaga deri, och att Konungen ej bör få ensam besluta; men blir det åter som här fråga om, att man vill indraga en beskattningsfråga på lagstiftningens område och genom att föreslå ett litet anslag söka få fram en lagförändring, då finnes intet hinder för Riksdagen att afhända sig en rätt som tillhör den; då blir det Konungen som har all makt och Riksdagen kan ej göra något. Detta är ett besynnerligt sätt att resonnera, som jag dock ingalunda vill påstå, att den näst siste talaren har an-

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*
(Forts.)

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*

(Forts.)

vändt, men han har gått i den riktningen, och kanske en annan kan derur draga vådliga konsekvenser i andra likartade frågor.

Hvad beträffar den ärade talarens uppgift, att skjutsningsskyldigheten icke skulle vara upptagen i Lag-komiténs och Lag-beredningens förslag till Byggnings-balk, är skälet härtill det, att denna skyldighet är ett allmänt kameralt onus, som icke tillhör civilrätten, utan de lagar som ordna statens och undersåtarnes förhållanden till hvarandra.

Skulle man nu anse, att, med afseende på den nu föreliggande frågan, man skulle kunna göra sjelfva föremålet för anslaget beroende af detta anslag, då skulle man också hafva rätt att gå till väga på samma sätt med andra onera, såsom inqvarteringen, våghållningen, till och med de ordinarie skatterna, man binder blott ett anslag vid dem, och slutligen går man ännu längre, man gör ändring äfven i civillagen på det sätt, att man gör ett lagförslag och förbinder detsamma med tolf öres postporto för dess öfversändande till Kongl. Maj:t. Ett anslag är då bifogadt lagförslaget och på det sättet skall man få frågan under gemensam votering! Det är derföre af största vikt, att man icke låter saken fortgå på detta sätt, och det har varit för att fästa Kammararens uppmärksamhet härpå, som jag ansett mig böra en stund taga Kammararens tid i anspråk.

Jag samtalade för en tid sedan med en dansk jurist, och jag kan icke neka, att jag ansåg mig hafva skäl att berömma våra nuvarande statsrättsförhållanden, då jag jemförde dem med de danska. Detta medgaf han visserligen, men anmärkte tillika, att det finnes en sak hos oss af ganska betänkelig natur, nemligen de gemensamma voteringarne. »Då», sade han, »hafva vi större trygghet i vårt Landsting, som har veto och således kan förhindra en sak, som är skadlig, att gå igenom, än ni, som genom en gemensam votering kunnen få hvilken fråga som helst genomdrifven mot Första Kammararens beslut.» Af vikt blir således, att man noga håller på grundlagens anda och mening härutinnan och ej tillåter eludering af den samma. Ty huru man än må resonnera, är det likväl omöjligt att kunna anse, att man genom statsregleringen har rättighet att gå längre än till anslags beviljande till föremål, som lagligen kunna genom anslaget främjas. Man har icke rättighet att i statsregleringsväg göra ändring i gällande lag, utan detta måste ske i lagstiftningsväg. Hvarje försök att förbinda en statsregleringsfråga med en lagstiftningsfråga blir inkonstitutionellt och blir på samma gång betänkligt, och om det skulle vidare fortgå på detta sätt, kan Riksdagens hela karakter blifva förvandlad.

Man har slutligen anfört, att den åtgärd, som nu är i fråga att vidtagas, icke skulle strida mot landstingsförordningen, och den ärade talare, som yttrade detta, åberopade 2 § i nämnda förordning; men jag vill då fästa uppmärksamheten vid 47 §, der det står: »I fråga om bestämmande af afgifter eller arbetsbidrag för sådana företag eller åtgärder, till hvilka bidrag böra enligt lag fran hemman och fastighet utgå, eller i afseende å hvilka andra grunder för kostnadernas uttaxering äro fastställda, gäller till efterrättelse hvad i ty fall stadgadt är.» Denna lag angående skjutsningsskyldigheten gäller således till efterrättelse, till dess den blir i laga ordning upphäfd. Man må dock härom

vara af den ena eller den andra meningen, qvarstår dock såsom klart att här är fråga om att i statsregleringsväg bringa till stånd en ändring af lag, som bör i lagstiftningsväg ändras. På sätt den siste talaren nämnde, blir det derföre en nödvändighet att, om i gemensam votering bifalles hvad Andra Kammaren beslutat, i den underdåniga skrivelse, som då kommer att aflätas, omtalas, att Första Kammaren afslagit dessa grunder, men att Andra Kammaren antagit dem i förening med det ifrågasatta anslaget, samt att således klart framstår, att Riksdagens beslut ej kan innebära förslag till en lagförändring, hvilken den i sjelfva verket förkastat. Jag yrkar fortfarande, att frågan om votering skall anses hafva förfallit, men om icke detta vinner Kammarens bifall, kommer jag, derest Andra Kammarens mening blir gällande i voteringen, att vid justering af den underdåniga skrifvelsen yrka att i densamma måtte intagas huru detta beslut kommit till stånd, hvilket är en nödvändighet för att ej detta anslag skall tillmätas en utsträckning, som detsamma ej lagligen tillkommer. Kongl. Maj:t lemnas eljest i okunnighet om förhållandet. Kongl. Maj:t har icke rättighet att gå in i Riksdagens förhandlingar och der åberopa grunderna för sin uppfattning om ett besluts giltighet eller ogiltighet, såvida icke skrifvelsen innehåller något derom.

*Förslag till
voterings-
proposition
i frågan om
skjutsväsen-
dets reglering.*
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels godkännande af den föreslagna voteringspropositionen och dels afslag å densamma, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på voteringspropositionens godkännande, och då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Fortsattes föredragningen af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående tullbevillningen. *Ändringar i
Tulltaxan.*

61:sta och 62:dra punkterna.

Biföllos.

63:dje punkten.

Grefve Hamilton, Hugo: Jag anhåller om afslag å denna punkt.

Herr Bennich: Ehuru jag icke hyser stor förhoppning, att Kammaren skall frånga det förfaringssätt, som i allmänhet gjort sig gällande vid behandlingen af detta betänkande, kan jag icke underlåta att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att här föreligger en artikel, hvilken senaste tidens erfarenhet visat vara allt mer och mer behöflig att införskrifvas från andra länder; och den lagstiftning, som nu finnes och belägges med tull detta till skyddande af människors

Ändringar i Tulltaxan.
(Forts.)

lif och egendom så nyttiga redskap, står aldeles enstaka mot hvad är stadgadt angående tullfrihet för redskap och maskiner. Det har blifvit ett behof att förse i synnerhet städerna med ångsprutor; dessa tillverkas i England och införskrifvas den ena efter den andra; men då kommunerna anstränga sig för att förskaffa sig dessa förträffliga redskap, säger staten: I skolen därför betala skatt. Hittills har tullen härför icke utgjort mer än 2,200 kronor om året i medeltal, och det är en statsinkomst, som synes mig vara allt för ringa för att dervid fästa sig och hemta ett skäl till afslag. Jag har under den sista tiden varit nödsakad afslå ansökningar om tullfrihet för dylika redskap, hvilka blifvit hit införda, och jag tror, att, om Kammaren egnar någon uppmärksamhet åt det egendomliga i detta afseende, Kammaren väl skulle kunna frångå sin allmänt hyllade åsigt och bifalla Utskottets betänkande i denna punkt.

Sedan undertecknad, uppå begäran af *Herr Rydqvist*, tillkännagifvit, att, enligt ankommet protokollsutdrag, Andra Kammaren afslagit den förevarande punkten, yttrade

Herr Rydqvist: Sedan vi nu fått denna upplysning, och då tullen på dessa ångsprutor utgör endast fem procent af värdet, vid hvilket förhållande denna tull icke inverkar det ringaste på importen, samt för undvikande af en onödig gemensam votering, anhåller jag om afslag på Utskottets hemställan i denna punkt.

Efter det öfverläggningen ansetts härned slutad, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

64:de, 65:te och 66:te punkterna.

Afslogos på yrkanden af Grefve *Hamilton, Hugo*.

67:de punkten.

Uppå yrkande af Grefve *Hamilton, Hugo*, biföll Kammaren Utskottets hemställan om afslag å Herr Hedlunds ifrågavarande förslag, men afslog punkten i öfrigt.

68:de punkten.

Bifölls.

69:de och 70:de punkterna.

Afslogos, uppå yrkanden af Grefve *Hamilton, Hugo*.

71:sta punkten.

Bifölls.

72:dra punkten.

*Ändringar i
Tulltaxan.
(Forts.)*

Grefve Hamilton, Hugo: Jag anser visserligen tobak vara ett särdeles lämpligt föremål för beskattning och skulle ingalunda gå in på en nedsättning af tullen å sjelfva råvaran, men här är icke fråga om att nedsätta denna tull utan blott att borttaga den onaturliga skillnad, som nu förefinnes mellan tullen å oarbetad tobak och tullen å cigarrer, i det den förra endast utgår med 29 öre per skålpund emot 1 R:dr 30 öre skålpundet af det senare. Sistnämnde tullsats synes vara alltför hög, och jag har anledning tro att genom en nedsättning deraf tullinkomsterna på denna artikel komma att ökas i stället för att minskas. Vid sådant förhållande och då Kammaren vid flera föregående tillfällen beslutat förändringar i tulltaxans bestämmelser och således frångått principen, att icke vid denna riksdag vidtaga några ändringar uti tulltaxan, anser jag mig böra yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Rydqvist: Jag anhåller att få upplysning om, huru denna fråga blifvit afgjord i Andra Kammaren.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att Andra Kammararen afslagit den förevarande punkten.

Herr Rydqvist: Vid det förhållande, att Andra Kammaren afslagit Utskottets hemställan i denna punkt, torde man icke behöfva vara vidlyftig vid behandlingen af densamma. En ungefär likartad framställning om nedsättning af tullen å tobaksfabrikater, som den Utskottet här gjort, framkom äfven för två år sedan, men föll vid gemensam omröstning. Jag förmodar, att förhållandet skulle blifva detsamma i år. Här är nemligen icke fråga om något obetydligt belopp, alldenstund den summa, som genom den af Utskottet föreslagna tullnedsättning ensamt å cigarrer skulle komma att frångå statskassan, uppgår till 29,782 kronor efter 1873 års förhållanden. Man bör derjämte ihågkomma, att artikeln tobak i alla länder är föremål för en ganska dryg beskattning, och detta med rätta. hvartill kommer ett särskildt förhållande, som med afseende på denna beskattning förtjenar att noga beaktas. I England fins för närvarande ingen annan skyddstull än för tobak, en tull som är vida högre än den svenska å samma vara, ty då i England tullen på råvaran utgör 3 sh. å 3 sh. 6 d. per engelskt skålpund, utgör tullen på cigarrer 5 sh. sterl. eller 1½ å 2 sh. sterl. högre än tullen på råvaran. Samma är förhållandet med artikeln snus, hvarå tullen utgår med 3 sh. 9 d. å 4 sh. 6 d. Herrarne finna således, att i detta frihandels förlofvade land den inhemska tobaksfabrikationen är skyddad på ett vida kraftigare sätt än här i Sverige. Vid dessa förhållanden, och då Andra Kammaren redan afslagit Utskottets förslag i denna punkt, yrkar jag ock afslag derå.

Herr Bennich: Den siste talaren behagade meddela oss en mycket intressant upplysning om förhållandena i England i afseende på tobakstullarne, men han drog en oriktig konklusion deraf. Han upp-

Ändringar i Tulltaxan.
(Forts.)

lyste, att tullen derstädes utgör på råvaran 3 sh. à 3 sh. 6 pence och på cigarrer 5 sh. allt per engelskt skålpund, hvilken sistnämnda tullsats icke på långt när är dubbelt så hög som den förstnämnda; och detta kallade han ett kraftigt skydd. Enligt Bevillnings-Utskottets föreliggande förslag skulle tullen på cigarrer blifva tre gånger så stor som tullen på oarbetad tobak, och den af Utskottet föreslagna tullsats å cigarrer är således relativt mycket högre än den engelska å samma vara. Den hos oss nu gällande tullen å cigarrer är så hög, att denna artikel icke kan blifva föremål för någon i förhållande till förbrukningen nämnvärd import. Vi hafva afstått från den inkomst, vi kunnat hafva af tullen på cigarrer, för att befria våra tobaksfabrikanter från täflan med andra länder. Frågan är således den: Är det skäl att Svenska staten genom sin lagstiftning ställer så till, att den icke får en inkomst af denna artikel, som den under andra förhållanden borde hafva, utan deremot lägger i tobaksfabrikanternes händer att beskatta konsumenterna. Det är denna fråga, som måste besvaras, och Utskottet har gjort det på samma sätt som vid 1873 års riksdag, då denna Kammare biföll ett af dåvarande Bevillnings-Utskott framställt förslag om nedsättning i tullen å arbetad tobak, hvilket förslag Utskottet i allt hufvudsakligt ånyo upptagit. Jag föreställer mig, att Kammaren är mån om statens inkomster, och att det är månheten derom, som under behandlingen af förevarande betänkande dikterat de flesta afslag å Utskottets framställningar om tullnedsättningar. Men om påtagligt är, att en nedsättning i tullen å tobak skulle medföra ökade statsinkomster, bör väl Kammaren bifalla en dylik nedsättning. Den omständigheten att Andra Kammaren afslagit Utskottets hemställan i denna punkt är af särdeles stor betydelse med afseende på den aktning, som vi alltid hysa för Andra Kammarens mening, men så långt skola vi väl icke gå i denna aktning, att vi afsäga oss aktningen för våra egna beslut. På grund häraf, och då jag icke kan se annat än att det är i statskassans intresse att bifalla förslaget, får jag derom framställa yrkande.

Herr Hallenborg: Jag är till alla delar förekommen af den siste talaren och inskränker mig därför att med honom yrka bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Odelberg: Jag kan icke låta den näst föregående talarens yttranden gå oanmärkt förbi. Han resonnerade så, att därför att tullen i Sverige å arbetad tobak är tre gånger så hög som tullen på råvaran, skulle skyddet här vara större än i England, der tullen på fabrikatet är endast dubbelt så hög som tullen å råvaran. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på, hvartill ett sådant resonnement leder. Om man nemligen antager, att tullen på råvaran vore ett öre och på fabrikatet tre öre, så skulle detta enligt hans åsigt utgöra ett större tullskydd, än då tullen är 29 öre på råvaran och 85 öre på fabrikatet. Det är ett besynnerligt resonnement. Jag vill nemligen tro, att tullskyddet beror icke på, huru många gånger man dubblar tullen på råvaran för att få den tullsats, som är åsatt fabrikatet, utan på differensen mellan tullen på råvaran och tullen på fabrikatet. Nu är tullen

i England på råvaran 3 sh. 6 pence och på fabrikatet 5 sh., således en skilnad mellan dessa båda tullsatsen af $1\frac{1}{2}$ sh. sterl. eller omkring 1 krona 30 öre. I Sverige utgör tullen på råvaran 29 öre och på fabrikatet 1 krona 30 öre, då skilnaden således endast blir 1 krona. Jag betviflar därför tillförlitligheten af hvad Herr Bennich behagade säga, att tullskyddet för arbetad tobak är större här än i England. Dessutom sade samme talare, att cigarrer hittills icke varit föremål för någon nämnvärd import, och att vi åsidosätta den fördel, vi skulle hafva af en fri täflan med andra länder. Jag ber med anledning häraf att få fästa hans uppmärksamhet på en sak, som för alla rökare är väl bekant, att nemligen i Sverige fås bättre cigarrer och för bättre pris än på andra ställen, emedan det, tack vare den höga skyddstullen, här fins så många fabrikanter, som täfla med hvarandra, att någon täflan mellan dem och utländska fabrikanter icke är nödvändig.

Jag yrkar för min del afslag å Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Sedan Kammaren i allmänhet bibehållit öfriga tullsatsen oförändrade, skulle jag beklaga, om Kammaren med afseende på denna punkt skulle frångå den grundsats, som i allmänhet vid denna Riksdag genomgått Kammarens beslut rörande tulltaxan. Hvad själfva saken beträffar, så vill jag öppet tillstå, att, då jag deltog i Bevillnings-Utskottets förhandlingar föregående riksdag, jag måste gifva nuvarande vice ordföranden i nämnda Utskott rätt deri, att de tullsatsen, som här blifvit föreslagna, innefatta mer än tillräckligt skydd, och att en nedsättning i nuvarande tullsatsen skulle snarare öka än minska statens inkomster, enär den dryga tullen på cigarrer förhindrar en betydligare import deraf, men icke desto mindre måste jag uppmana Kammaren att icke bifalla Utskottets förslag. Jag kan nemligen icke finna något skäl, hvarföre, då man afslagit tullnedsättning å garn m. m., man i afseende på denna artikel skulle frångå en allmänt uttalad grundsats. Tullen derå drabbar hufvudsakligen den förmögnare delen af befolkningen och denna må gerna betala några ören mera för sina cigarrer. Jag tror väl, att denna tull måste vid en allmän revision af tulltaxan nedsättas, men jag anser icke rätt att *nu* bryta den grundsats, som Kammaren vid denna riksdag i fråga om tull-lagstiftningen velat göra gällande, och på detta skäl anhåller jag om afslag å Bevillnings-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Rydqvist: Jag vill blott göra två anmärkningar vid hvad den ärade talaren på jemtlandsbanken nyss yttrade. Den ena är, att han jmförde skyddstullen å tobak i England med den tull, samma vara drager i Sverige. Herr Odelberg har visserligen redan till besvarande upptagit denna fråga, men jag anser mig dock böra fästa uppmärksamheten derpå, att här är endast fråga om skilnaden mellan tullen på råvaran och tullen på fabrikatet, och då faller sig förhållandet så, att under det i Sverige enligt nu gällande tulltaxa tullen utgår för råvaran med 29 öre och för cigarrer med 1 krona 30 öre per skålpund, således en skilnad mellan dessa båda tullsatsen af cirka 1 krona, så är skilnaden mellan motsvarande tullsatsen i England minst $1\frac{1}{2}$ shilling sterling, utgörande i svenskt mynt 1 krona 33 öre, och

Ändringar i
Tulltaxan.
(Forts.)

Ändringar i Tulltaxan.
(Forts.)

kan uppgå ända till 2 shilling sterling eller 1 krona 80 öre, med hvilket belopp tullen å cigarrer der således öfverskjuter tullen på arbetad tobak. Således är ovilkorligen det tullskydd, som artikeln cigarrer åtnjuter i England, mycket högre än hvad förhållandet är i Sverige. På samma sätt förhåller det sig med snus, som i Sverige är belagdt med en tull af 50 öre per skålpund, under det i England denna tull uppgår till 3 kronor 42 öre å 4 kronor 10 öre per engelskt skålpund, eller öfverskjuter tullen å råvaran med 64 å 91 öre. I öfrigt förefaller det mig något eget, att från den ärade talaren, med den stora sakkänedom han onekligen besitter, få höra, att det för statskassan skulle blifva en stor fördel, om en tullnedsättning egde rum på tobaksfabrikater eller, med andra ord, att importen derigenom skulle tilltaga högst betydligt. Jag vill blott påpeka, att enligt statistiska uppgifter, hemtade ur Kommerskollegii berättelser, införseln af cigarrer och cigarretter år 1873 utgjorde 66,182 skålpund, ett belopp som väl icke kan anses vara litet. Samme ärade talare har vid flera tillfällen, då tullfrågor här förevarit, förklaradt, att numera just till följd af den tullagstiftning, som hos oss blifvit följd sedan 1865, smuggling så godt som upphört. Vid sådant förhållande förefaller det mig som att förespeglingen om en mycket betydligare import af cigarrer och snus, i fall en tullnedsättning sker, vore en chimère. Under åberopande af hvad jag nu och förra gången jag hade ordet i frågan yttrat samt på det af Friherre af Ugglas anförda skäl, att Kammaren icke måtte begå den inkonseqvensen, att, sedan den afslagit nästan alla tullnedsättningar i andra hänseenden, den skulle, med frångående af den härutinnan följda grundsats, nu bifalla en sådan uti ifrågavarande fall, får jag fortfarande yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Bennich: Jag anser mig skyldig besvara de förebråelser, som blifvit riktade mot mig af en ärad talare, representant för Stockholms län, derom, att jag skulle lemnat en sanningslös uppgift, då jag nämde, att, enär i England tullen på fabrikatet utgjorde 5 shillings och på råvaran 3 shillings 6 pences, denna tull icke skulle lemna ett så högt skydd som här i Sverige, der den utgör 1 krona 30 öre, eller efter Utskottets förslag 85 öre å cigarrer och cigarretter samt 29 öre å råvaran. Men den ärade talaren synes hafva gått ut ifrån det antagandet, att ett skålpund tobak skulle lemna ett skålpund cigarrer. Om det vore händelsen, skulle jag verkligen lemnat en oriktig — sanningslös är ändock för mycket sagdt — men en oriktig uppgift, om jag förklaradt, att skyddet vore större hos oss än i England. Men nu är förhållandet ett annat — och jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå — det nemligen, såsom äfven omnämnes i Utskottets betänkande, att ett skålpund råttobak gifver icke ett skålpund cigarrer, utan dertill erfordras nära två skålpund råttobak. Låt om oss emellertid för lättare räkning antaga, att det åtgår jemnt två skålpund råttobak till ett skålpund cigarrer, och att dessa två skålpund råttobak i England äro belagda med tull af tillsammans 7 shillings, så utgör ju en tullsats af 5 shillings på ett skålpund cigarrer alls icke något skydd, icke ens betäckning af den erlagda råttobakstullen, då deremot hos oss icke blott den dubbla råttobakstullen, 58 öre, lägges på cigarrer, utan der-

utöfver en skyddstull, enligt Utskottets förslag, af 27 öre per skålpund. Det är öfverskottet utöfver den för råvaran erlagda tullen, som blir skydd, men icke den afgift, som blott motsvarar råvarutullen.

Den ärade f. d. ordföranden i Bevillnings-Utskottet täcktes medgifva, att Utskottet hade rätt både deruti, att den nuvarande tullsatsen vore orimlig såsom skydd betraktad, och äfven deri, att om man nedsatte den, skulle statsverket derigenom få ökade inkomster. Men oakadt dessa medgifvanden, hvaraf den naturliga konsekvensen icke borde vara tvifvelaktig, förmenade han, att derföre att Kammaren afslagit andra förslag, hvilka icke hade stöd i Kammarens tidigare beslut, borde Kammaren nu i konsekvens med sina senast fattade beslut afslå förslag, som öfverensstämma med Kammarens tidigare beslut. Detta må vara hans resonnement; mitt är det icke. Jag anser att, då denna Kammare förut uttalat sig för den nu ifrågavarande nedsättningen, kan denna åsigt väl icke blifva oriktig i dag, derföre att Kammaren i afseende å andra artiklar icke velat gå så långt som Utskottet. Han jemförde vidare det skydd, som nu blifvit bibehållet å åtskilliga andra fabriksartiklar, såsom garn m. m., med det skydd, som är tobaken lemnad; men denna jemförelse är fullkomligt oriktig, enär det i hela vår tulltaxa icke finnes någon artikel, som åtnjuter ett så onaturligt skydd som tobaksfabrikaten. Men hvarföre har man då icke jemkat denna tull? Jo, derföre att, då det varit fråga derom, har man mycket allmänt uppsett sig deremot under förebärande, att denna artikel vore särdeles lämplig att beskattas. Men man har dervid förbisett, att man genom att bibehålla den nu varande höga tullen ingalunda beredt statskassan någon inkomst genom anlitan af det så lämpliga skatteföremålet, utan helt simpelt öfverlemnat beskattningsrätten åt fabrikanterne. Det är för att undvika detta, som Utskottet nu upptagit ett förut framställt förslag att sätta tullen till sådant belopp, att varan verkligen beskattas till förmån för staten, men icke blott till förmån för fabrikanterne.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den siste ärade talaren upprepade i sitt nyss gjorda anförande, hvad han redan förut omförmält, nemligen att till fabrikation af ett skålpund cigarrer skulle åtgå två skålpund råtabak, och att det derföre vore nödvändigt att antaga Utskottets förslag. Jag känner visserligen icke till den nu ifrågavarande fabrikationen; men det skulle mycket förvåna mig, om skilnaden mellan den quantitet råmaterial, som han omnämnde, och den del deraf, som blir till cigarrer förädlad, skulle vara helt och hållet förlorad och icke kunna tillgodogöras. Jag kan icke tro annat, än att man får detta i marknaden utbjudet i form af snus eller tuggtobak eller på annat sätt beredt, och då måtte väl värdet af råmaterialet i dessa fabrikat åtminstone räcka till att betäcka den derå belöpande tullavgift. Det vore önskligt, om någon af här närvarande Herrar tobaksfabrikanter behagade upplysa oss om, huruvida en sådan misshushållning vid tobaksfabrikationen verkligen eger rum, att hela det belopp råtabak, som öfverstiger hvad som uppgifvits blifva till cigarrer förvandladt, helt och hållet försvinner. Om min förmodan är riktig, att detta belopp verkligen på ett eller annat sätt tillgodogöres till värdeegande produkt,

*Ändringar i
Tulltaxan.
(Forts.)*

Ändringar i Tulltaxan. så ligger kanske ändock något missledande deruti att, när man omtalar, huru mycket råttobak som åtgår till cigarrer, alldeles förbigå en sådan omständighet. Jag tror, den ärade talaren kan hafva rätt deri, att det skydd, cigarrfabrikationen för närvarande åtnjuter, är väl stort; men då man icke kan komma derhän att höja tullen på sjelfva tobaken, så må vi, under afvaktan af tillfälle härtill, icke nu bry oss om att göra den föreslagna tullnedsättningen. Den stora massan af folket får icke något godt af förändringen, och om de, som röka fina cigarrer, få betala dessa något dyrare, rör detta åtminstone icke mig.

Herr Wærn: Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på den här omtalade konsekvensen. Första Kammaren har vid en föregående riksdag, efter mogen öfverläggning och utredning af frågan ansett, att tullen på cigarrer och andra tobaksfabrikat är alltför hög. Vid denna riksdag har man ifrågasatt nedsättning af tullen på flera artiklar; men Första Kammaren har icke funnit tiden dertill lämplig, utan ansett, att någon vidare utredning bör ega rum, innan man tager ett sådant steg. Hvad har väl denna senare åsigt att göra med den förra? Eller bör icke hvarje sak gälla hvad den kan? Vore det icke den skarpaste kritik på hvad Riksdagen gjorde förra gången frågan förevar, om vi nu fölle på den idén att sätta ned tullen? Det är ju detsamma som att säga, att vi då bure oss illa åt. För min del tror jag, att, när det är utredt, att tullen på tobaksfabrikat är för hög, då finnes endast en konsekvens, nemligen att vidhålla den åsigt man verkligen hyser och icke kasta bort den för en annan. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Svanberg: Jag är i hufvudsaken helt och hållet förekommen af Grefve Mörner och ber derföre endast få nämna, att det förvånar mig, att Herr vice ordföranden i Bevillnings-Utskottet kunnat komma till den åsigt, att, om en tobaksfabrikant här i Sverige inför till exempel 100,000 skålpund tobak och deraf förfärdigar cigarrer till ett belopp af 55,000 skålpund, han skulle derigenom helt och hållet kasta bort de återstående 45,000 skålpunden. Jag ber få försäkra, att de ingalunda kastas bort, utan de förmalas till snus eller användas på annat sätt. Här anser jag mig skyldig ännu en gång böra i minnet återkalla, att man har vid föregående punkter ideligen talat om, att man skulle se till den stora massans eller konsumenternas intresse, så att de finge varorna för så billigt pris som möjligt. Vid denna tullbestämmelse kan väl icke komma i fråga, att detta skulle gälla såsom skäl, och jag har icke heller hört det åberopas; men då jag af många tobaksförbrukare hört, att cigarrer till ett värde af 6 kronor per 100 stycken tillverkade i Sverige äro af bättre kvalitet än lika dyra cigarrer, som tillverkats i andra länder, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det således redan nu icke lönar sig att importera billiga cigarrer, utan endast de dyrare sorter, som af de mera bemedlade förbrukas.

Jag yrkar afslag äfven å den nu föredragna punkten.

Herr Bennich: Till svar på den siste talarens anförande får

jag förklara, att mig förvånar intet yttrande från det hållet, om icke det, att han åberopar ett förhållande, som ytterligare stärker de satsar, jag förfäktar. Jag vet lika väl som han, att en tobaksfabrikant icke kastar bort de omförmälda 45 procent tobak, för hvilka han betalar tull, utan använder dem på bästa sätt; men tager jag detta förhållande med i beräkningen, så ökas skyddet för honom ännu mer. Den ärade talaren motiverade vidare sitt afslag dermed, att man endast borde medverka till nedsättning i skatter för den fattige. Men det är icke till förmån för den fattige, utan för statskassan, jag anser Utskottets förslag böra vinna bifall. Denna är visserligen för närvarande ganska förmögen, men hon kan möjligen komma att sitta emellan, och i allt fall måste vi ju se till, att hon får allt, hvad hon bör få.

*Ändringar i
Tulltaxan.
(Forts.)*

Grefve Mörner: Den ärade talaren var i sitt föregående anförande icke fullt så liberal som i sitt sista yttrande. Han nämnde, såsom bevis för att skyddet i Sverige vore större än det i England, det förhållandet, att tullen för råtabak utgjorde i England 3 shillings 6 pence, så att då två skålpund råtabak erfordrades för att erhålla ett skålpund cigarrer, skulle således ett skålpund cigarrer, tillverkade inom landet, betalas med en tullafgift af mellan 6 och 7 shillings, under det att till England importerade cigarrer blott skulle vidkännas en tullafgift af 5 shillings. Nu erkänner den ärade talaren emellertid, att denna uppgift innebar ett misstag, och att den engelske tobaksfabrikanten visst icke kastade bort de 45 procent råtabak, som icke blefve till cigarrer förvandlade, utan på bästa sätt använde dem. Huru den värde talaren vid sådant förhållande kunnat vara berättigad att lägga *hela* tullen för de två skålpund råtabak endast på den del af denna tobak, som blifvit såsom cigarrer tillgodogjord, och låta den återstående, äfven på vinstgifvande sätt använda delen, förblifva från *all tull* befriad, har ej för mig och troligen ej heller för någon annan blifvit klart. Låter man deremot hvarje parti råvara fortfarande drabbas af den för densamma erlagda tullafgift, så lärer vid jmförelse emellan den tull, som i England erlægges för den råtabak, hvilken *verkligen* åtgår till ett skålpund cigarrer, och den för ett skålpund derstädes importerad sådan vara bestämda tull, det vara obestriddigt, att skillnaden mellan dessa tullsatsar är större i England än i Sverige.

Herr Svanberg: Då vice ordförandens i Bevillnings-Utskottet yttrande nyss blifvit besvaradt af Herr Grefve Mörner, är det öfverflödigt för mig att derom yttra något vidare; jag inskränker mig till att nämna, hvad jag väl rimligtvis äfven hade rätt att hoppas, att hvar och en skulle förstå, det jag naturligtvis med prisuppgifterna menade jmförelsen mellan det skydd, cigarrer åtnjuta i Sverige och i England.

Herr Storckenfelt: På de skäl, Herr Bennich anført, tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag; men jag ber få åberopa ett ytterligare skäl för denna åsigt. En ärad talare har ansett det vara mycket viktigt att genom att afslå den nu föredragna punkten visa

Ändringar i Tulltaxan. oss vara riktigt renhåriga protektionister. Detta är för mig ett ytterligare skäl att önska bifall till Utskottets förslag.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels att Kammaren, med bifall till Utskottets hemställan om bibehållande af tullen å oarbetad tobak, skulle afslå punkten i öfrigt, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten, och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 72:dra punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Utskottets hemställan om bibehållande af tullen å oarbetad tobak, men afslår punkten i öfrigt.»

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 55.

Nej — 39.

73:dje punkten.

Bifölls.

74:de punkten.

Grefve Hamilton, Hugo: Jag anhåller om afslag å den nu föredragna punkten.

Friherre Nordenfalk: Jag ber få erhålla upplysning om, hvad beslut Andra Kammaren fattat i denna fråga.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att enligt ankommet protokollsutdrag Andra Kammaren bifallit den förevarande punkten.

Friherre Nordenfalk: Då vid flera föregående punkter såsom skäl för afslag anförts, att Andra Kammaren afslagit af Bevillnings-Utskottet föreslagen tullnedsättning, och Kammaren derpå utan något annat angifvet motiv bifallit yrkandet om afslag, tager jag mig friheten att, utan att trötta med anförande af något annat skäl, än Andra Kammarens bifall till denna punkt samt lädertullen, anhålla

om bifall till den nu föredragna punkten, då gemensam votering derom undviktes.

*Ändringar i
Tulltaxan.
(Forts.)*

Grefve Hamilton: Det skäl, som af den siste ärade talaren blifvit anfördt, har vid föregående punkter icke inverkat på Kammarrens beslut, och jag anhåller derföre fortfarande om afslag å Utskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre *Nordenfalk* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 74:de punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46.

Nej — 36.

75:te och 76:te punkterna.

Afslogos, uppå yrkanden af Grefve *Hamilton, Hugo.*

77:de punkten.

Bifölls.

78:de punkten.

Afslogs, uppå yrkande af Grefve *Hamilton, Hugo.*

79:de punkten.

Herr *Odelberg*: Jag anhåller om upplysning angående Andra Kammarrens beslut i denna fråga.

Ändringar i Tulltaxan. I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att den förevarande punkten blifvit af Andra Kammaren bifallen.

(Forts.)

Herr Odelberg: Jag vill icke framställa något yrkande, utan ber endast få fästa uppmärksamheten på den mindre gynsamma behandling, våra näringar i allmänhet äro underkastade. Säsom exempel derå ber jag få återopå, huru, enligt 9 § i tulltaxeunderrättelserna, vid utförsel af maskinsydda bomulls- och linneartiklar, såsom skjortor, kragar, manchetter, med flera, under vilkor att de icke hufvudsakligen bestå af lägre tullbeskattad väfnad än oblekt bomullsväfnad, restitueras 25 öre per skålpund. Enligt gällande tulltaxa betalas likväl i tull för dessa artiklar 65 öre per skålpund; men när de blifva förarbetade till skjortor, kragar, manchetter och dylikt, låter staten betala 25 öre. Detta är ju mycket liberalt. Enligt tulltaxan betalas vidare 29 öre i tull för ett skålpund tobak; men när tobaken exporteras, restitueras 14 öre. Detta är ju också till näringarnes fördel. För en butelj punsch restitueras 19 öre. För tillverkningen af en butelj punsch åtgår, enligt erhållna uppgifter, råvaror som förtullats med 28 öre. Jag behöfver icke anföra flera exempel för att visa, huru, enligt hittills gällande grundsats, våra näringar behandlas med afseende på restitution af tull, som blifvit erlagd.

Herr Bennich: Då icke något yrkande framstälts har jag ej något skäl att försvara Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten, men, då den beskyllning riktats mot den svenska tullagstiftningen att den icke i afseende å restitutioner tillgodoser de svenska näringarne tillräckligt, ber jag att få lemna den upplysning, att Bevillnings-Utskottet, så väl denna riksdag som föregående riksdagar, då framställning gjorts om tullrestitution för artiklar tillverkade af utländska, tull underkastade råvaror, alltid sökt åstadkomma sådana bestämmelser att industriidkaren finge igen hvad han verkligen betalat i tull, men icke mera. Något premium, det tillstår jag, har Utskottet, så långt jag kan minnas tillbaka, icke varit böjdt att föreslå för den ena eller andra industrigrenen. Jag tror verkligen ej att det kan vara skäl att gå derhän att man låter staten och svenska folket betala till industriidkarne och låter andra länders konsumenter taga en del af våra skatter. Det är därför som jag icke ansett mig kunna biträda Herr Odelbergs i denna punkt omförmälda motion, hvilken går ut på att bevilja en premie vid utförseln af här i landet rektificerad brännvin. Man må hafva hvilken åsigt som helst om det svenska näringslivets underlägsenhet under andra länders, och man må underkasta oss huru tyngande beskattning som helst för att vi skola få åtnjuta förmånen att förbruka andra länders produkter, men skulle vi, jemte det vi få skatta för att industriidkarne hemma skola få taga penningarne ur våra fickor, äfven få betala premie när de föra ut sina varor, vore det att gå väl långt, och jag hoppas att vi aldrig skola komma derhän.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

80:de punkten.

Bifölls.

81:sta punkten.

Herr Odelberg: Jag ämnar naturligtvis ej annat än yrka bifall till denna punkt, men jag skulle dock här vilja uttrycka min förvåning öfver att denna fråga understälts Riksdagens pröfning. I den nyssnämnda § 9 i tulltaxeunderrättelserna står tydligt, att en sådan tullrestitution redan är beviljad under vissa vilkor, som Generaltullstyrelsen eger bestämma; det heter nemligen:

»Vill någon införa tull underkastade varor i ändamål att desamma i annorlunda bearbetadt eller förädladt skick, än här ofvan sägs, land- eller sjövägen åter utföra och den vid införseln erlagda tullafgiften tillika återbekomma, må sådant vara tillåtet under vilkor, att en dylik afsigt med införseln redan i sammanhang dermed vid varans angifning till tullbehandling skriftligen anmäles, samt att varuegaren i öfrigt ställer sig till efterrättelse de föreskrifter, hvilka Generaltullstyrelsen eger meddela till förekommande af missbruk utaf en sålunda medgifven förmån; skolande derjemte, för tillgodonjutande af denna förmån, återutförseln hafva egt rum och sådant behörigen styrkas inom natt och är efter det införseln skedd.»

När lagen är så tydlig finner jag det högst besynnerligt att icke en näringsidkare, som velat utföra här omförmälda varor, kunnat erhålla tillstånd dertill af Generaltullstyrelsen, och jag kan ej godkänna åtgärden att underställa frågan Riksdagen, men, då så likväl skett, vill jag i öfverensstämmelse med min åsigt i ämnet, gerna bifalla hvad Utskottet föreslagit.

Herr Bennich: Jag ber att få upplysa Herrarne om att frågan om rätta tolkningen af det nyss upplästa momentet varit underkastad Kongl. Maj:ts pröfning och att Kongl. Maj:t dervid förklarar att momentet icke kunde tolkas så som Herr Odelberg förmenade. Det är också mycket naturligt, ty det upplästa momentet i § 9 afser restitution vid utförsel af någon viss inom landet förädlad tullbeskattad utländsk vara, i afseende hvarå det tillkommer Generaltullstyrelsen att föreskrifva huru indentiteten skall vid utförseln styrkas, men att styrka indentiteten af de kakaobönor, som ingå i ett skålpund chokolad, eller af de mandlar och det socker, som ingå i ett skålpund konfekt, lär icke vara möjligt för någon, och därför är ej heller föreliggande fråga hänförlig under det moment af tulltaxeunderrättelserna som Herr Odelberg åberopat. Det är af dessa skäl som det varit nödvändigt underställa frågan Riksdagens pröfning. Då framställningen blifvit gjord i näringsens intresse och då icke någon anmärkning framstälts mot punkten, kan jag ej annat än yrka bifalla till densamma.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Ändringar i
Tulltaxan.

82:dra punkten.

(Forts.)

Herr Bennich: Då Kammaren icke godkänt den nedsättning i tullen för garn, på grund af hvilken nedsättning i restitutionen här blifvit föreslagen, hemställer jag att Kammaren ville afslå Utskottets förslag i den nu framställda punkten, under förklarande att restitutionsbeloppet skall bibehållas oförändradt.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten afslogs.

83:dje punkten.

Herr Bennich: Då det blifvit upplyst, att Andra Kammaren medgifvit tullfrihet för artikeln risgryn, men Första Kammaren afslagit förslaget härom, och frågan följaktligen kommer att bero på en samfärd votering, men Bevillnings-Utskottet, under förutsättning att tullfrihet skulle bland annat beviljas för artikeln risgryn, här uteslutit denna artikel från de provisionsartiklar, som finnas omnämnda i § 10 af tulltaxeunderrättelserna, hemställer jag att Kammaren ville återremittera den nu föredragna punkten på det Utskottet framdeles må kunna komma in med det förslag som blir en följd af voteringens utgång.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

Landtpolisens
ordnande.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 28 sistlidne April och den 1 dennes bordlagda memorial N:o 71, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets utlåtande N:o 55, angående väckta motioner om ordnande af landtpolisen m. m.

Herr Fröman: Jag torde till en början få i Herrarnes minne återkalla hvad förut i detta ärende förelupit. Så väl inom Första som Andra Kammaren äro motioner vid denna riksdag i ämnet väckta. En af dessa motioner går ut derpå, att Riksdagen måtte besluta ett skyndsamt inrättande af en på fjerdingmansinstitutionen grundad talrikare och mera användbar landtpolis, samt åtaga sig de deraf följande prestationer, och föreslår derjemte att Riksdagen till nödiga utgifter i och för detta ändamål måtte ställa en summa af 100,000 kronor till Kongl. Maj:ts disposition; en annan motionär har föreslagit, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:ts förfogande för år 1876 ställa ett reservationsanslag af 50,000 kronor för att användas till efterspanande och gripande af allmänt efterlysta personer; en tredje har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, det de kronofogdar, länsmän eller fiskaler, som utom egna tjänsteområden företaga resor för brottslingars gripande och desamma till straff befordra, erhålla godtgörelse af statsmedel för sådana resor jemte biträde efter räkning å verkliga resekostnaden; slutligen har en fjerde föreslagit att från och med innevarande år måtte till hvarje länsstyrelsens förfogande årligen ställas 2,000 kronor, att i mån af behof användas i och för efterspanande och

gripande af brottslingar. Öfver dessa motioner har Stats-Utskottet i sitt utlåtande N:o 55 yttrat sig och, med erkännande af de anförda omständigheterna, som ådagalägga behofvet af att något i detta afseende göres för betryggande af allmänna säkerheten till person och af hemfriden, anført, att den af Kongl. Maj:t nedsatta komité för afgifvande af förslag till förändrad tjenste- och löneqlering för landsstaten lærer i det utlåtande, den kommer att i ärendet afgifva, jemväl inrymma frågan om ett nöjaktigt ordnande af landtpolisen, och att det således till en kommande riksdag torde vara att förvänta, att denna fråga varder i fullständigt utredt skick af Kongl. Maj:t underställd Riksdagens pröfning. I följd häraf anser Utskottet de fyra motionerna icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Vid detta utlåtande finnes bifogad en reservation, som föreslår, att på extra stat för år 1876 måtte till Kongl. Maj:ts disposition anvisas 50,000 kronor, att användas till efterspanande och gripande af allmänt efterlysta personer.

När denna fråga förra gången här förevar, upprärande flere talare och vitsordade sanningsenligheten af de upprörande skildringarne af osäkerheten i rättstillståndet och de ofta förekommande kränkningarne af den personliga säkerheten och hemfriden. Hvad de framlagda förslagen beträffar omfattade en talare det om ett fullständigt ordnande af landtpolisen; en annan förordade en särskild ersättning till ofvan omförmälda kronofogdar, länsmän och fiskaler för deras åtgärder i och för brottslingars gripande; en tredje föreslog ett bestämdt anslag för att befordra efterspanande och gripande af allmänt efterlysta personer. Jag tog mig äfven friheten framställa ett förslag till beslut i ämnet, men Kammaren stannade efter någon diskussion slutligen vid att återremittera frågan till Utskottet. Sedan frågan nu återkommit och sedan jag vid den föregående öfverläggningen haft tillfälle inhemta Kammarens åsichter rörande detta ärende, har jag nu vågat uppgöra ett nytt förslag till beslut för Kammaren. Det synes vara klart att de skildringar, vi här hafva hört rörande rättstillståndet, utgöra bevis på att ett trängande behof finnes att på något sätt afhjelpa det öfverklagade onda. Det har derfor äfven synt mig lämpligt att de medel, som skulle kunna för ändamålet befinnas nyttiga, genast borde användas, och jag kommer derfor att föreslå, att det anslag som kan finnas nödigt må få utgå redan från och med innevarande år. Visserligen har Kammaren, sedan ärendet sist här förevar, beslutit ett lagförslag innefattande förändrade föreskrifter om häktning, hvilket förslag äfven inom Andra Kammaren vunnit bifall, men om ock detta förslag skulle blifva lag, hvilket dock ej kan ske så snart, förutsätter det för att kunna blifva fullt verksamt, att det skall finnas någon polisstyrka, som verkställer häktningarne. Jag kommer derfor äfven att föreslå anställandet af en särskild polisstyrka på de orter, der sådant för ordningens och säkerhetens upprätthållande kan finnas nödigt. En sådan åtgärd är dock icke tillräcklig, och jag har derfor trott, att man borde fästa något afseende vid det väckta förslaget, att kronofogdar, länsmän och fiskaler, hvilka utom egna tjensteområden företogo resor för brottslingars gripande och desannmas befordrande till straff, skulle erhålla godtgörelse för sina kostnader, men jag har icke ansett, att det skulle ske i den form att för hvarje resa, som kunde komma i fråga,

*Landtpolisens
ordnande.
(Forts.)*

Landtpolisens
ordnande.
(Forts.)

vederbörande skulle hafva ett bestämdt anspråk på ersättning, utan jag tror det bör vara i form af en belöning för utmärktare förtjenster vid gröfre brottslingars upptäckande eller gripande. Jag har med flit skilt mellan efterspaningarne och sjelfva gripandet, då det kan hända att efterspaningarne verkställas med så mycken flit och skicklighet att de väl kunna förtjena en belöning, äfven om de icke krönas med framgång, liksom ock sådana omständigheter kunna förekomma vid en brottslings gripande, som berättiga till belöning äfven om vederbörande icke deltagit i efterspaningarne. Det är på dessa grunder, som jag nu vägar föreslå, att Riksdagen måtte för hvartdera af åren 1875 och 1876 på extra stat uppföra och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa 20,000 kronor att, i mån af behof användas dels till aflöning och underhåll åt särskild polisstyrka, som, till ordningens och säkerhetens uppehållande, kan, i följd af särskilda förhållanden, behöfva anställas å en och annan ort i landsbygden, dels ock till belöningar åt krono- och polistjenstemän och betjente samt andra, hvilka inlagt utmärktare förtjenst om gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr *Fröman* hade yrkat, att Kammaren för sin del måtte fatta ett så lydande beslut:

»att Riksdagen skulle för hvartdera af åren 1875 och 1876 på extra stat uppföra och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa tjugu tusen kronor, att i mån af behof användas dels till aflöning och underhåll åt särskild polisstyrka, som till ordningens och säkerhetens uppehållande kan, i följd af särskilda förhållanden, behöfva anställas å en och annan ort i landsbygden, dels ock till belöningar åt krono- och polistjenstemän och betjente samt andra, hvilka inlagt utmärktare förtjenst om gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Stats-Utskottets utlåtande N:o 55, hvarvid svarades talrika nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på antagande af Herr *Frömans* i ämnet afgifna förslag, då svaren utföllo med talrika ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som vill att Kammaren, med anledning af Stats-Utskottets memorial N:o 71, skall bifalla samma Utskotts utlåtande N:o 55, hvori väckta motioner om ordnande af landtpolisen m. m. afstyrkas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager Kammaren det förslag Herr Fröman i frågan framstält.» *Landtpolisens ordnande.*

(Forts.)

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 18.

Nej — 72.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda memorial N:o 73, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående statsverkets spanmålsrörelse, undsättningsfonden och f. d. magasinsfonden, samt en af fullmäktige i Riksgäldskontoret i afseende å bokföringen af undsättningsmedlen gjord framställning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af dels Riksdagens år 1874 församlade revisorers förslag angående öfverflyttning till Riksbanken af Riksgäldskontoret nu äliggande lånerörelse och dels en inom Andra Kammaren i samma ämne väckt motion. *Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken.*

1:sta punkten.

Herr Carlson: Den åtgärd, som här blifvit af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet föreslagen, har redan vid flera föregående riksdagar varit föreslagen, senast vid 1872 års riksdag, men städse blifvit af Riksdagen afslagen. Förslaget är nu upptaget af sistlidna höst församlade revisorer. Deröfver hafva Fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifvit sin förklaring, som jag tror också hufvudsakligen besvara de skäl, hvilka blifvit af revisorerna anförda. Nu har det Sammansatta Utskottet, efter att hafva hört Bankofullmäktige, återupptagit förslaget i något förändrad form. För min del kan jag icke annat än anhålla att få så väl vidhålla som ytterligare med några skäp stödja den öfvertygelse, som samtliga Riksgäldsfullmäktige i denna fråga uttryckt.

Det hufvudsakliga skäl, som talar mot den nu föreslagna åtgärden, är, att den skulle leda till en sammanblandning af statsverkets medel med Riksbankens. Vårt land har haft en alltför sorglig erfarenhet i detta afseende för att man åter skulle beträda samma bana. Jag tror, att hvad man hittills i nyare tider vidhållit, nemligen att statsförvaltningen, och särskildt finansförvaltningen, går sin gång och bankens förvaltning sin, är helsosamt, och att ett stadgande, som leder till sammanblandning i båda hänseendena, vore den ock af annan art än den som tillförene egt rum, leder till ganska betänkliga följder. Detta är, såsom jag tror, redan ett tillräckligt skäl till afslag å förevarande betänkande.

Vidare må jag hafva äran anföra, att en penningeförvaltning, så inrättad som Riksgäldskontoret med dess på obestämda tider inflytande

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

stora inkomster och likaledes betydliga, men äfven till belopp och tidpunkter obestämda utgifter, rör sig vida bättre och lättare om den får röra sig fullt oberoende. Detta har hittills skett. Riksgäldskontoret har upptagit sina lån, bestämt tiderna därför, kunnat jemföra den ränta, som skall erläggas, med den ränta, hvilken skall erhållas och de medel, som kunna hållas allmänna rörelsen tillhanda. På det sättet har Riksgäldskontoret lätt kunnat röra sig med jemn öfversigt af det hela, och utan att tynga rörelsen, emedan dess medel vid utlåning fördelats på många och spridda håll.

Nu är visserligen anfördt, att det skulle vara lätt för Riksgäldskontoret att bestämma tiderna för sina utgifter, emedan, då den extra statsregleringen numera ej tillhör Riksgäldskontoret, Statskontoret skulle kunna på förhand bestämma tiderna för sina requisitioner. Men detta påstående öfverensstämmer icke med erfarenheten. De största utgifter, som skola till Statskontoret utgöras af Riksgäldskontoret, komma på obestämda tider. År 1874 hade Riksgäldskontoret att utbetala för jernvägsbyggnader 7,245,000 kronor, tillskott till det löpande årets statsreglering 1,153,109 kronor, och statsfyllnadssumman 2,150,000 kronor. Statskontoret har att requirera dessa summor i obestämda belopp och på obestämda tider; oaktadt det vänliga förhållande och den kommunikation, som eger rum mellan Statskontoret och Riksgäldskontoret, är det omöjligt för Statskontoret att på förhand bestämma sig, alldenstund det i sin ordning beror af andra verk, såsom Jernvägsbyggnadsstyrelsen, Arméförvaltningen, Förvaltningen af Sjöärendena, m. fl., hvilka hafva betydande utgifter, som de ej på förhand kunna bestämma. Med en sådan rörelse är det ändamålsenligt att hafva fria händer och ej vara bunden af ett annat verks fördel och behof, om äfven detta verk är så betydande som Riksbanken. Detta är hvad hittills egt rum. I sjelfva verket, när en inrättning finnes, som behandlat en lånerörelse, hvilken icke ledt till ett enda öres förlust och som kan fullgöra detta åliggande i nära samband med sin öfriga och hufvudsakliga sysselsättning, synes mig icke skäl finnas för att vidtaga någon rubbning.

Vidare och för det tredje har den lånerörelse, som legat i Riksgäldskontorets hand, gifvit en icke obetydlig inkomst för staten. Under 1873 lemnade den en inkomst af 420,000 kronor och den har från sin början på 1840-talet lemnat 6½ million. Nu heter det visserligen, att denna vinst skulle äfven uppkomma genom Riksbanken, men dels är detta, såsom jag tror, alldeles ovisst, dels kommer denna inkomst icke att visa sig på rätt ställe. Det finnes i detta afseende en grundsats, sanktionerad af Riksdagen, som, efter min uppfattning, snörrätt strider mot vidtagande af den föreslagna åtgärden, nemligen att hvarje statens verk skall sjelft uppbära fulla inkomsten af sin rörelse och framvisa resultaten af sin verksamhet. Denna grundsats tillämpades sist för några få veckor sedan just i förhållandet mellan Riksgäldskontoret och Riksbanken, genom bifall till det memorial N:o 16, som Bankoutskottet, på Bankofullmäktiges hemställan, aflåtit i fråga om den ränta Riksgäldskontoret till Riksbanken erlade på sitt kreditiv.

Det förekommer mig, att denna grundsats i sig sjelf är riktig, att dessa verk både kunna och böra samverka, men, såsom jag tror, *fri-*

villigt och icke med det tvång, som skulle uppkomma genom bifall till Utskottets förslag.

Slutligen synes det mig, att allmänna rörelsen har ett intresse i föreliggande fråga. För närvarande har Riksgäldskontoret lån utlemnade till nitton särskilda landsortsbanker, fyra bankinrättningar här i staden och två bankfirmor, och det förekommer mig som om medlen på det sättet spridda, skulle utöfva ett ganska välgörande inflytande på penningställningen. Det är också lättare att indraga dem, om de äro spridda på många håll, än om de, med hela sitt belopp, tynga på en enda penninganstalt. Det är visserligen sant, att Riksbanken också kan låna till orterna och till enskilda banker, men dels måste detta, för närvarande åtminstone, ske under helt andra former, och dels tror jag, att det skulle föranleda till svårigheter i ett annat hänseende, som hade till följd, att medlen ej kunde blifva användna såsom de för närvarande äro, ty större omgång måste föranleda Riksgäldskontoret att beräkna större reserv, än när det vet, att det ögonblickligt, eller efter kort uppsägning, kan disponera sina medel och sålunda beräkna hela sin rörelse i alla grenar, i stället för att i vissa grenar vara bundet. Ur hvilken synpunkt man än betraktar frågan, förekommer det mig klart att förhållandena ej böra rubbas.

Jag bör vidare hafva äran upplysa, att, om Utskottets förslag verkställes, det ingalunda skall, såsom Utskottet synes hafva föreställt sig, utöfva något inflytande på regleringen af göromålen inom Riksgäldskontoret, ty ifrågavarande lånerörelse hvilat egentligen på Fullmäktige, och tjänstemännen bestrida, utan nämnvärd tillökning i göromål, den bokföring, inkassering och utbetalning, som deraf följa. I detta afseendet uppstår således icke någon vinst. Det förefaller mig också att, såsom beslutet nu är formuleradt, dess antagande skulle hafva inflytande icke blott på Riksgäldskontorets allmänna kassa, eller den som är insatt å dess bankoräkning N:o 1, utan äfven på ränte- och amortisementsfonderna, eller de medel som äro insatta å bankoräkningen N:o 3, ehuru dessa fonder hafva en alldeles särskild ställning i följd af utfärdade kungörelser och genom de särskilda kontrakt som afslutats om de utländska lånen, i följd hvaraf en årlig afkastning af dessa fonder beräknas.

Utskottet har vid sitt förslag helt och hållet utgått från synpunkten af Riksbankens fördel, men frågan bör otvifvelaktigt bedömas äfven ur andra synpunkter. Jag vill gerna medgifva, att Bankofullmäktige hafva svårt att vägra mottaga betydliga penningesummor om de erbjudas, för att öka sin rörelse och möjligen stärka bankens ställning. Jag tror dock, att det är ganska tvifvelaktigt, huruvida en så betydlig och *ojemnt inflytande* penningetillgång som denna, verkar helsosamt på en bankrörelse. Summan af dessa medel har vexlat emellan en och tolf millioner årligen och det ligger i sakens natur, att hon måste vara i hög grad vexlande. Det kan också vara ganska sannolikt, att enskilda depositioner ej skola kunna mottagas till så starka belopp, om det åläggas Riksbanken att utan inskränkning mottaga de depositioner, som Riksgäldskontoret gör.

Ytterligare hafva några skäl anförts, hvilka jag endast skall i största kortet bemöta. Ett är, att ifrågavarande rörelse ej skulle stå

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken.
(Forts.)

i något samband med Riksgäldskontorets öfriga göromål. Tvärtom förefaller det mig att, då Riksgäldskontorets hufvudgöromål är upplåning, det är ganska riktigt, att kontoret också får förvalta de penningar, hvarom här är fråga, genom utlåning och såmedelst reglera det ena med det andra. Vidare har anförts, att Utskottets förslag skulle innebära större trygghet för medlen, men jag föreställer mig, att större trygghet ej kan uppnås än att icke ett enda öre förloras, och så har varit fallet under de 30 år, under hvilka Riksgäldskontoret skött ifrågasvarande utlåning. Man har äfven sagt, att Riksdagens inrättningar, Riksgäldskontoret och Riksbanken ej böra i sin verksamhet träda hvarandra i vägen eller att ej det ena verket, genom ensidigt få thållande af egna syften, inskränker och motverkar det andra verkets uppgifter. Såvidt jag känner förhållandena, har Riksgäldskontoret ej gjort sig skyldigt till något sådant, men det förefaller mig, att statsförvaltningens finansiella oberoende, uttryckt i den förvaltning, som åligger Riksgäldskontoret, måste och kan fasthållas utan att man derigenom gör sig skyldig till en förebräelse. Äfven har anförts det förhållande, att vaxelköpen nu äro gemensamma för Riksgäldskontoret och Riksbanken och att enahanda förhållande borde vara med utlåningen. Förhållandet med vaxelköpen är dock något helt annat. Det är en utväg, som begagnats af båda verken frivilligt och till gemensam fördel, hvaremot en rubbning i den fria dispositionen af de medel, som det åligger det ena verket att förvalta, ej kan härmed ställas i jämförelse. Det förekommer mig att förvaltningen af de båda verken böra gå hvar sin gång och att, med bibehållande af den hittills stadgade ordningen, det hela skall fortgå till bådads bästa. Såsom jag redan haft äran yttra, bör Riksdagen betrakta denna fråga ej utslutande ur synpunkten af bankens fördel utan tillika och i främsta rummet från statsförvaltningens synpunkt, och då jag för min del ej kan föreställa mig, att en åtgärd, som hittills städse befunnits icke vara gagnelig, nu kan blifva nyttig för statsförvaltningen, anhåller jag om afslag å den föredragna punkten.

Friherre Stjernblad: I den af mig med flere afgifna reservationen mot Utskottets betänkande har jag redan varit i tillfälle att utveckla mina åsigtter i denna fråga, och jag kunde således inskränka mig till att åberopa reservationens innehåll och de skäl, hvarpå densamma sig grundar, men då frågan enligt min uppfattning är af stor och ingripande betydelse, har jag önskat att äfven för framtiden — utgången må blifva hvilken som helst, — få till protokollet nedläggas min reservation mot det framställda förslaget antagande.

Såsom den siste talaren nämnt, är sjelfva tyngdpunkten i frågan den, huruvida man må inblanda statens finansiella angelägenheter med Riksbankens. Grundsatsen att så icke bör ske har vunnit trefjedredels sekels häfd och har funnit ett uttryck i 1809 års Regeringsform som bestämmer för hvardera af Riksbanken och Riksgäldskontoret alldeles särskilda verksamhetsområden. Denna bestämmelse har icke blifvit införd i grundlagen af en slump utan är förestafvad af en sorglig erfarenhet från förgångna tider, och den princip, som derutinnan blifvit af svenska representationen erkänd, finnes ännu i dag bevarad i

37 § af Riksgäldskontorets reglemente, der Riksbanken uttryckligen är utesluten från dem, som ega att af Riksgäldskontoret bekomma lån. Att sammanblanda statens och en låneinrättnings affärer är naturligtvis alltid oklokt, men hvad skall man då säga om ett förslag att icke allenast sammanblanda utan oupplösligt sammanbinda dem? Ty här är icke fråga om att Riksgäldskontoret skall få sätta in penningar hos Riksbanken utan äfven att Riksbanken skall för att kunna betala Riksgäldskontoret ränta å dem, inblanda dem i sin rörelse; och detta skulle föranleda ett sammankedjande af de båda verken, mot hvilket man på allt sätt bör varna och hvaremot både erfarenhets- och förnuftsskäl tala; och kasta vi en blick ut kring andra länder, skola vi icke kunna upptäcka ett enda land, der sådant förekommer. Engelska banken mottager visserligen statens penningar, men betalar sannerligen ingen ränta därför, icke heller franska banken godtgör staten någon ränta å dess penningar.

Gå vi till våra grannar normän och danskar; icke förvaltar banken der statens tillgångar. Nej, de ligga i finansministerns händer. Sålunda, hvart vi än vända oss, kunna vi dock icke finna ett sådant förhållande som det af Utskottet förordade, och det oakadt detsamma kunde vara mera rättfärdigadt än hos oss, ty ingen af de nyss nämnda bankerna är statens bank utan de hafva blott sina statuter stadfästa af staten och stå under statens kontroll. Riksbanker äro de ingalunda såsom hos oss, der egaren och lagstiftaren är samma person. Jag tror sålunda att det föreslagna steget vore mera vådligt än i andra länder, och erfarenheten har tyvärr visat hvarthän det kan leda. Detta är det hufvudsakliga skäl, hvarför jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Äfven en annan grundsats, som af den siste talaren berördes, är att hvarje statens verk också bör få visa resultatet af dess verksamhet, och denna grundsats har också af Riksdagen blifvit häfdad, men är af mera underordnad vikt.

Deremot är den tredje punkten, som af samme talare vidrördes, af långt större betydelse, nemligen den inflytelse Riksgäldskontorets utlåning hittills haft på utvecklingen af våra näringar och på penningrörelsen i sin helhet. Det riktiga i detta utlåningssätt erkändes redan af 1860 års Riksdag, som förklarade att den lånerörelse, Riksgäldskontoret bedref, att utlåna medel till landsortsbankerna måste kraftigare verka till åstadkommande af mindre vaxling i penningrörelsen än om dessa medel skulle utlånas direkt till enskilde personer; och denna åsigt har alltid sedermera af följande Riksdagar blifvit hyllad. Då Utskottets betänkande skrefs, hade Riksgäldskontoret sina penningar utlånta till, om jag minnes rätt, 15 landsortsbanker och 4 banker i Stockholm; det är således 19 bankinrättningar, hvarifrån dessa penningar utströmmat i allmänna rörelsen. Att genom detta förfaringsätt den allmänna rörelsen på ett lättare, bekvämare och mera verksamt sätt skall tillgodoses, är ju alldeles påtagligt, ty om äfven, på sätt Bankofullmäktige yttrat och Utskottet i sitt betänkande anmärkt, det allmänna behovet af penningar och begärligheten efter dem är lika stark, om utlåningen sker direkt från Riksbanken eller från andra inrättningar, hvilket ju är sanning, fattas dock en sak, och det är att penningarne icke äro lika tillgängliga i förra fallet som i det senare.

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

Det är ju en stor skillnad om dessa penningar finnas att tillgå i alla landsdelar mot om den enskilde måste söka dem endast hos Riksbanken. Riksbanken har naturligtvis, den liksom hvarje annan bank, sin »rayon», och för öfrigt är det väl klart att vid hvarje indragning, som Riksgäldskontoret måste göra, — och sådana förekomma ofta, — skall sådant kännas vida mindre, om den fördelas på tjugo ställen än om den sker på ett. Vore deremot fråga om att gifva särskilda föreskrifter att Riksbanken icke skulle få utlåna de från Riksgäldskontoret kommande penningar på annat sätt än Riksgäldskontoret hittills gjort, kunde en sådan öfverflyttning naturligtvis vara temligen likgiltig, men jag frågar då: hvarför skulle man då göra någon ändring? Vore detta icke hardt nära ett misstroendevotum mot de förtroendemän, som under en tid af 34 år skött denna rörelse så, att icke ett öre gått förloradt, och som hittills behandlat saken så, att ingen anledning till klagomål någonsin förefunnits. Detta vore icke rätt, ty fullmäktige i Riksgäldskontoret måste ovilkorligen känna sig mindre behagligt berörde af ett sådant förfaringssätt, i synnerhet som det står i strid med fullmäktiges deröfver afgifna betänkande. Det är icke af liten betydelse att hafva fullmäktige i Riksgäldskontoret, som känna sig uppburne och icke nedsatte, ty hos dem tages ofta i anspråk en ganska hög intelligens, kanske väl så stor som hos Bankofullmäktige. Staten lägger ju i alla händelser hela sin upplåning i deras händer; detta innebär ett högt förtroende, och man bör då icke söka att oupphörligt kringskära deras funktion.

Nå väl, om jag af dessa 3 skäl icke kan finna anledning att biträda Utskottets betänkande, utan tvärtom, och jag tror icke att hvad jag nu sagt kan jäfvas! hvad kan då vara orsaken att ett sådant förslag framkommit? Den kan ju icke sökas annorstädes än i revisorernes berättelse och i föreliggande betänkande och bankofullmäktiges memorial. Här af finna vi, att egentliga grunden är att man sett frågan endast ur Riksbankens synpunkt och förespeglat Riksdagen en högre vinst på statens penningar. Gå vi till revisorernes berättelse finna vi der två skäl. Det ena att Riksgäldskontorets utlåningsrörelse skulle menligt inverka på Riksbankens metalliska kassa och förorsaka svårigheter att uppehålla myntvärdet i landet och det andra, att den ifrågasatta förändringen skulle befördra Riksgäldskontorets reorganisation. Hvad angår det första af dessa skäl, eller att Riksgäldskontorets utlåning skulle trycka på Bankens metalliska kassa, så vill jag tro att Herrarne kunna genom att kasta en blick på vår reservation tydligt finna att så icke kan vara förhållandet, ty Riksgäldskontoret eger icke en sedel, som icke Riksbanken redan förut utlemnat och dervid beräknat att få inlösa den, samt tagit i betraktande huru detta skall inverka på den metalliska kassan, och beklagligt vore väl, om det förhållande skulle uppstå att den, som innehade en riksbankssedel, det må vara Riksgäldskontoret eller en enskild, icke skulle fritt och opåverkad kunna deröfver disponera. Riksbankens metalliska kassa får icke skyddas genom sådana prohibitiva åtgärder, utan detta kan och bör ske genom minskning i Bankens egen sedelemission. För min del måste jag bekänna, att jag icke ett ögonblick hyst fruktan för något sådant tryck å den metalliska kassan. Se vi derefter på den förespeg-

lade möjligheten af högre fördel för staten, så är det väl sant att, om Riksbanken mottager dessa penningar och använder dem i sin rörelse, staten kan på detta sätt tillgodogöra sig en ökad bankovinst. Men är det rimligt att statens medel inkastas i en rörelse, som otvivelaktigt är vanskelig, och till följd af sin natur måste innebära en risk. Förluster kunna icke undvikas, och i det fallet tror jag, att Riksbanken icke är den penninginstitution, som gör de minsta. Jag vill visst icke klandra detta; tvärtom är det helt naturligt, emedan Riksbanken utsträcker sin rörelse långt utom en banks vanliga rayon.

Riksdagen har nu på dessa sina penningar tillfredsställande ränta, det vill säga den högsta depositionsränta, som betalas i bankerna. Kan staten begära mera för sin kassa än detta? Hvarje försök att få mera är ett äfventyrligt företag, som icke bör vågas. Således tror jag, att man gör klokt i att afsäga sig dessa förespeglade fördelar och vara nöjd med den ränta, man hittills haft.

Lätom oss nu tillse huru förhållandet skulle blifva för Riksbanken, om den föreslagna förändringen antoges. I sådant hänseende yttrar Sammansatta Utskottet att Banken derigenom skulle erhålla ett medel att utveckla sin depositionsrörelse. Så blefvo dock icke förhållandet; tvärtom skulle det lägga hinder i vägen för denna rörelse, ty en depositionsrörelse, som är af den beskaffenhet att man i dag tager in flera millioner och kanske snart igen måste lemna dem tillbaka, är det största förderf för en bank som finnes, då deremot en naturlig depositionsrörelse, som är stadd i ständigt växande, utgör en styrka, ty den vexlar icke. Riksbanken har hittills icke lagt an på denna rörelse; orsaken vet jag icke, men att så icke skett är tydligt. Af de sista bankrapporterna se vi, att denna rörelse är i ständigt stigande hos de banker, som icke hafva en så onaturlig rörelse som den här föreslagna, utan som endast söka tillegna sig besparingarne inom dess omkrets. Under loppet af endast 3 månader har deras depositioner ökats med omkring 10 millioner.

Man har vidare sagt att tryggheten att återfå de utlemnade penningarne skulle vara större om de insattes hos Riksbanken än hos öfriga banker, och man har såsom skäl dertill angifvit, att Riksbankens större kapitalstyrka skulle utgöra en borgen härför. Detta kan vara sant om man jemför Riksbanken med hvar och en af de enskilda bankerna, men förhållandet ställer sig annorlunda om man jemför Riksbanken med alla de öfriga bankerna tillhopa. Så stor Riksbanken är vid den förra jemförelsen, så liten är den vid den senare. Ty Riksbanken har ett inbetaldt kapital eller grundfond af 30 millioner med en reservfond af 5 millioner, samt upplupen bankovinst, det hela uppgående till 38 à 39 millioner, samt medel insatta på deposition och upp- och afskrifningsräkning 6,900,000. Gå vi derefter till de enskilda bankerna och aktiebolagen, finna vi att de hafva ett inbetaldt kapital af 70 millioner, en reservfond af nära 15 millioner, eller cirka 85 millioner med ett depositions- och upp- och afskrifningsbelopp af något mer än 189 millioner kronor.

Detta måste, då man låter siffror tala, säga att bankrörelsens stora tyngdpunkt ligger, icke hos Riksbanken, utan hos de samfälda bankerna. De enskilda bankerna böra i detta fall icke betraktas hvar

*Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)

och en såsom något afskildt för sig, utan man måste se dem kollektivt, och jag tror då att tryggheten är lika stor om penningarne insätts hos dem som hos Riksbanken.

Jag tror, att de medel, som Riksgäldskontoret utlånar, icke skulle kunna, om de öfverlemnades till Riksbanken, komma att stärka densamma, ty af hvad jag sagt torde Herrarne inse, att enligt mitt förmenande det icke finnes mer än två sätt att stärka en bank, nemligen antingen genom förökande af det inbetalda kapitalet eller genom en ständigt stigande depositionsrörelse. Alla andra medel, man använder, äro tillfälliga och verka icke i den riktningen.

Hvad skulle nu Riksgäldskontorets medel verka för Riksbanken i detta fall? Jo, att Riksbanken efter viss tid nödgades afsäga sig att taga emot penningar på deposition af den stora allmänheten, en af dess allra värderikaste faktorer, ty huru skall Riksbanken kunna från Riksgäldskontoret mottaga ofantligt stora summor vissa tider med förbindelse att derå betala minst lika stor ränta som till allmänheten, och på samma gång hålla en jenn upplåningsrörelse med allmänheten vid makt? Den kan väl ej upptaga mera penningar än som kunna användas. Detta är alldeles omöjligt. Jag tror derför att Herrarne, efter hvad jag redan anfört, skola finna, att det ur ren statsekonomisk synpunkt är alldeles fördömligt att sålunda sammankedja dessa båda inrättningar, och på värt näringslif kan detta icke verka annat än ytterst skadligt och förlamande, äfvensom att ett sådant förfarings-sätt ej kan vara Riksbanken till gagn. Af detta skäl är det som jag på det lifligaste afstyrker Utskottets förslag. Deremot är en frivillig samverkan mellan dessa båda verk ytterst önskvärd och till och med nödvändig. Vi hafva sett detta i fråga om vexelrörelsen. Hvarför kan man icke göra så äfven i detta fall? Något sådant skall jag med glädje understödja. Det vore visserligen ett steg mot 1809 års princip att medgifva Riksgäldskontoret att i Riksbanken mot ränta insätta sina belopp, men det låge ju i de två verkens händer att ordna förhållandena dem emellan på det för dem båda bästa sätt och att samverka så, att det hela måtte få den största fördel. När Riksgäldskontoret hade mycket penningar disponibla, hvad vore då naturligare än att Riksbanken, om den med fördel kunde använda dessa för Riksgäldskontoret för tillfället obehöfliga medel, finge använda dem. Hade Riksgäldskontoret deremot icke några medel inestående, men Riksbanken af en händelse behöfde förstärkning — en bank kan nemligen icke vara fullt viss att icke så kan inträffa, hvad är då lättare än att — om Riksbanken vänder sig till Riksgäldskontoret med förfrågan: har ni något att disponera, och Riksgäldskontoret svarar: nej, men vi hafva en fordran på t. ex. 10 millioner i landet, som vi delvis kunna indraga — en tjugonedel eller tiondedel deraf indrages. Riksbanken kan derigenom få en stor och värderik hjälp. På detta sätt kan största fördel i ekonomiskt afseende erhållas; statsverket får högsta afkastning af sina penningar på samma gång som den allmänna rörelsen på bästa sätt tillgodoses.

Med anledning af hvad jag nu yttrat anhåller jag hos Herr Grefven och Talmannen om proposition derpå, »att fullmäktige i Riksgäldskontoret må bemyndigas att, jemte bibehållande af de i § 37 af Riks-

gäldskontorets reglemente stadgade sätt för förräntning af kontorets behållningar, efter öfverenskommelse med fullmäktige i Riksbanken göra kontorets medel och behållningar fruktbarande jemväl genom deras insättning mot ränta i Riksbanken; och torde, om denna hemställan bifalles, åt Stats-Utskottet uppdragas att föreslå den ändring i Riksgäldskontorets reglemente, som häraf kan blifva en följd».

Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken.
(Forts.)

Friherre von Schwerin: Jag får erkänna, att jag i denna fråga nästan var färdig att »jurare in verba magistri», då jag såg den mot Utskottets beslut afgifna reservationen vara undertecknad af personer med större erfarenhet i penningaffärer och bankförhållanden än jag sjelf; men då jag funnit, att desse reservanter i sjelfva »klämman» kommit till den åsigt, att en större samverkan mellan Riksgäldskontoret och Riksbanken än som hittills egt rum är nödvändig, samt så godt som erkänt, att det ena verket bör hafva inflytelse på det andra, en åsigt, som för öfrigt äfven framgår af sjelfva reservationen, så står jag fast på min utgångspunkt, nemligen Utskottets förslag.

Det lärer väl vara en erkänd finansiell sanning inom bankväsendet att, då metalliska reserven hotas inom en bank, man reder sig derigenom, att diskontot ökas, räntan höjes. Derigenom stärfas penningrörelsen och affärsverksamheten. Men jag hemställer på hvad sätt Riksbanken skall kunna reda sig i sådant fall, om bredvid honom finnes en annan inrättning, som, utan att måhända fästa det minsta afseende å Riksbankens ställning, just då kan kasta millioner i rörelsen. Förmår Riksbanken skydda sin metalliska kassa under sådana förhållanden? Visserligen säga reservanterne, att inga andra sedlar komma i rörelsen än dem, som äro af banken utgifna. Det är sant, men banken kan hafva utgifvit dem under gynnsamma tider, och då banken sedermera under förändrade konjunkurer vill höja diskontot för att reglera den metalliska valutan, kan Riksgäldskontoret omöjliggöra detta genom att utsläppa sedlarne i rörelsen.

Vidare hafva reservanterne sagt, att det blefve omöjligt att beräkna, huru länge Riksgäldskontorets medel kunde få hos banken kvarstå. Detsamma yttrade äfven den näst siste talaren. Jag får lof att säga, att detta påstående ingalunda är bevisadt. Jag kan icke finna, hvarför staten skulle vara den ende, som icke skulle kunna ungefär beräkna, när dess utgifter påkomma. Särskildt nämndes Jernvägsstyrelsen. Men den bör kunna i följd af ingångna kontrakter, antalet använde arbetare och andra förhållanden med någorlunda säkerhet kunna säga, när den behöfver sina kapital. Följaktligen tyckes denna anmärkning vara af ringa betydelse.

Dernäst hafva reservanterne yttrat, att det vore vådligt att lemna alla Riksgäldskontorets tillgångar till en enda penninganstalt, i synnerhet därför, att dess affärer voro så vidsträckta. Ja, om medeln lemnas till en eller flera anstalter är väl likgiltigt; det måtte väl vara summan, som väger, och då man tager i betraktande hvilken anstalt, som säkrast kan återbetala medlen på utsatt dag, är jag öfvertygad att Riksbanken måste erhålla företrädet. Riksbanken har nemligen tvenne (2) reserver, portföljen af utländska vaxlar samt så väl svenska

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånevörrelse
till Riks-
banken.

(Forts.)

som utländska statsobligationer. Dessa uppgå till vida högre be-
lopp än den summa, som Riksgäldskontoret kan antagas komma att
till banken öfverlemna.

Reservanterne säga vidare, att Riksgäldskontorets behållningar äro
utlånade till banker i alla olika delar af landet, och att Riksbanken
icke skulle kunna bereda medlen en sådan spridning som Riksgälds-
kontoret nu kan genom att utlemna dem åt de olika bankrättnin-
garne. Hvarför icke? Det är alldeles icke bevisadt, att icke banken
kan göra det. Jag vet icke, hvarför icke bankerna i landsorten kunna
vända sig till Riksbanken. I fråga om säkerheten är sagdt, att Riks-
gäldskontorets medel blifvit så förvaltade, att på 34 år icke ett öre
gått förloradt. Men hvad bevisar detta? Jo, att det funnits goda
säkerheter, men äfven Riksbanken eger ju pröfva sina säkerheter.

Vidare säga reservanterne, att de större bankerna, som hafva lätt
tillgång till hypotek för sina lån, komma säkerligen att hellre begagna
dessa säkerheter för att med utländska krediter eller på annat sätt
fylla sina tillfälliga lånebehof etc. Det är ett *Banco*-spöke, som man
frammanade från forna tider; det var länge sedan man skrämde sven-
ska folket för busen: utländsk kredit. Hvad är utländsk kredit, sedd
ur statekonomisk synpunkt? Den är ej annat än en maskin, som
verkar, och om denna är utländsk eller svensk betyder föga. Jag kan
icke finna att det ligger någon fara i, om jag spänner en dansk häst
för min plog i stället för en svensk. För resten anser jag icke olyck-
ligt, om de större bankerna komme att begagna utländsk kredit, och
jag tror att de i detta fall som i andra endast behöfva använda för-
stånd och försigtighet. Göra de icke det, så blir det för dem
ganska surt, i synnerhet då de nu äro ålagda att betala med klin-
gande mynt.

I reservationen förekommer vidare det yttrande, att hvarje bank,
äfven Riksbanken, har sitt begränsade naturliga område, och att detta
skulle vara ett hinder för Riksbanken att kunna utlåna de från Riks-
gäldskontoret ingående penningarne. Det har aldrig varit min och
icke heller någon annans mening, att Riksbanken skulle direkt öka
sin egen rörelse, utan man har tänkt sig att Riksbanken skulle låta
dessa medel fortfarande användas af de enskilda bankerna, och under
sådana förhållanden tror jag, att man kan säga, att, om de enskilda
bankerna hafva sina områden, så sträcker sig Riksbankens område från
Haparanda till Ystad.

Sedermera kommer jag till det egentliga skälet, som här blifvit
använt, ett riktigt slagord, som skulle bestämdt bevisa, att åtgärden
vore lättsinnig, nemligen att man sammanblandar statens och Riks-
bankens affärer med hvarandra. Kan verkligen någon påstå, att deri
att Riksgäldskontoret insätter sina medel hos Riksbanken ligger en
sammanblandning af statens och bankens affärer? I Belgien, Frank-
rike och England insätter staten sina medel hos bankerna, som besörja
utlåningen; äro därför deras affärer sammanblandade? Man säger, att
sammanblandningen skulle ligga deri, att Riksbanken skulle **betala
ränta**. Således, om jag insätter mina penningar mot ränta i en en-
skild bank, vare sig i Sverige eller i utlandet, så sammanblandar jag
mina enskilda affärer med denna banks. Det kan jag icke finna.

Deremot, om staten begagnar bankens kredit, utvidgar dess sedel-emission för verkställandet af sina likvider utan att hafva lemnat någon valuta, är detta farligt och innebär ett öfverskridande af bankens befogenhet, hvilket kostat så många länder deras kredit. Exempel derpå hafva vi sett i Ryssland, Italien, Österrike m. fl. och här i Sverige. Men jag kan för min del icke finna, att det skulle ligga någon vada i att Riksgäldskontoret finge mot ränta insätta sina medel i banken. Det kunde vara mycket att tillägga, men jag förmodar att andra komma att fortsätta ungefär der jag slutat.

Man säger, att Riksgäldskontoret skulle få svårt att verkställa sina upplåningar, emedan det icke kunde göra bestämda kalkyler rörande medlens utlåning. Huru kan Riksgäldskontoret göra dessa kalkyler nu? Onekligen måste väl detta verk hafva mindre öfversigt öfver penningställningen i dess helhet än Riksbanken, och det synes mig derjemte, att Riksgäldskontoret bör nu kunna så mycket säkrare gå till väga, då det bestämt kan placera medel hos Riksbanken, än om det sjelf, såsom nu, har att placera sina fonder på olika händer.

Särskildt har man framhållit, att det borde vara en *frivillig* samverkan mellan Riksgäldskontoret och banken. Det kan äfven vara en frivillig samverkan, om Riksgäldskontoret skall sätta in sina medel hos Riksbanken. Sedan Riksgäldskontoret upphört att sjelf köpa vaxlar på utlandet, ske vaxelsluten till större båtnad för landet än förut.

Särskildt talades nyss om att frågan var egentligen tillkommen för Riksbankens fördel. Ludvig den fjortonde sade: »l'état c'est moi!» Om Riksbanken kommer i den ställning att kunna med egen fördel vaka öfver en sund penningrörelse i landet, så är bankens väl landets väl.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag fick en högtidlig stämning af den siste talarens yttrande om staten och Ludvig XIV med mera, men den var öfvergående, ty det ligger icke inom min fattningsgåfva att inse, huru det af honom anförda kan anses höra hit. Jag håller mig hellre till Bankofullmäktiges, till Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets afgifna utlåtande och vill anföras åtskilligt derur, som förtjenar uppmärksamhet, och som jag hoppas, att jag skall kunna belysa i riktig dager.

Fullmäktige börja helt anspråkslöst med att säga, att »fullmäktige, som icke anse sig behöfva ingå i pröfning af spörjsmålet, huruvida den, fullmäktige i Riksgäldskontoret åliggande, förvaltning af Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter bör anses med nödvändighet innefatta skyldighet att för medlens fruktbargörande anlita flera bankinrättningar, samt för hvar och en af dessa pröfva erbjudna säkerheter, eller om Riksdagen eger rätt att i de särskilda reglementen, hvar efter förvaltningen skall handhafvas, medelst föreskrift om medlens insättning i Riksbanken befria fullmäktige i Riksgäldskontoret från detta med deras öfriga åligganden föga sammanhängande bestyr, tillläta sig först framhålla att, beträffande rätta sättet för utlåning af Riksgäldskontorets tillgängliga behållningar, är, efter deras uppfattning, frågan rätteligen den, huruvida den bankrörelse, hvartill dessa till Riksdagens förfogande stående medel af Riksgäldskontoret utlem-

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

nas, bör åt Riksdagen drifvas af Riksbanken, dess egen bankinrättning, eller af åtskilliga enskilda bankinrättningar». Det är en missuppfattning att se saken uteslutande från låntagarnes sida. Deri ligger ett stort fel. Vi skola se saken från *långgiffvarens* sida, och långgiffvaren är Riksgäldskontoret. Det ligger alldeles icke något fel deri, att Riksgäldskontoret utlånar dessa medel på ett sådant sätt, att Riksgäldskontoret har dem till sitt förfogande, när medlen behöfvas. Derifrån skall saken ses i första rummet, och derefter i afseende på det gagn, de utlånade medlen gjort den allmänna rörelsen. Man föreskrifver, att Riksgäldskontoret skall göra lediga penningar räntebärande, och detta har Riksgäldskontoret gjort på ett så tillfredsställande sätt, att en betydlig ränteinkomst uppkommit, utan att Riksgäldskontoret hvarken gjort någon förlust på utlåningen eller fått vänta på inbetalning af lån som blifvit uppsagda. Bättre kan icke någon penningrörelse motsvara sitt ändamål. Af den förste talaren anfördes, att Riksgäldskontoret icke kan på förhand bestämma sina utgifter, som äro beroende af regeringens beslut att verkställa den ena eller andra utbetalningen, hvartill Riksdagen ställt till Regeringens förfogande medel genom Riksgäldskontoret, och att det derföre vore bättre hafva medlen insatta i Riksbanken. Då frågar jag: är det sannolikt eller rimligt, att Riksbanken skall kunna på kort tid taga hela den utlånade summan, derför att det lyckats Riksgäldskontoret att på 15 till 20 händer placera 10 å 15 millioner kronor emot säkerhet, som af fullmäktige godkännes? Jag kan för min del icke inse, att deraf kan härflyta någon fördel för Riksbanken och ännu mindre för den allmänna rörelsen; ty den blir utsatt för mycket starkare fluktuationer i penningmarknaden än de som förut egt rum. Att Riksbanken *allena* skulle fruktbar-göra Riksgäldskontorets tillfälligtvis lediga medel, skulle, i fall sådan ränta skulle gifvas som Riksgäldskontoret genom egen förvaltning lyckats sammanbringa, förrycka Riksbankens egen lånerörelse.

Det står i den del af detta betänkande, som innefattar Utskottets förslag: »egande dock fullmäktige i Riksgäldskontoret jemväl att för sådana medel uppköpa antagliga obligationer, som förfalla inom viss bestämd tid och anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras». Jag skulle bedja att få veta, huru sådana obligationer se ut, ty i allmänna rörelsen finnas de icke; de vore något, som man skulle skapa, eller som någon kuriös tilldragelse skulle föranleda att de uppkommo. Men, om jag nu antager, att sådana papper verkligen finnes, hvad vore det då för en olycka om de funnes såsom hypotek till kapprocksreverser, utgifna af en bankinrättning på t. ex. fjorton dagars uppsägning? Vidare och i sammanhang med det ofvan anförda hafva fullmäktige afgifvit en slags *säkerhetsförklaring* om Riksbanken. Jag skulle i fullmäktiges ställe aldrig hafva vidrört den frågan, ty hvarför söka bevisa en sak, som ingen bestridt; för öfrigt hafva bankofullmäktige andragit att Riksbanken är säkrare än *någon* enskild bank. Men det har ej blifvit ifrågasatt att lemna Riksgäldskontorets alla millioner till en enda enskild bankinrättning och utan hypotek, såsom nu är i fråga satt, att det skall göra det till Riksbanken. Således haltar jemförelsen. Jag har lånat penningar i Riksgäldskontoret, men jag har ännu icke erbjudit annan säkerhet än att

långfivaren kunnat kasta bort kapprocksreversen och varit fullt belåten med hypoteket. Det är icke fråga om annat än att få fram saken i sitt rätta ljus, eller att anse låntagarens revers såsom kapprock och statens eller hypoteksbankens obligationer eller annan säkerhet, som fullmäktige godkänt, såsom hypotek. Att fullmäktiges granskning af de lemnade hypoteken icke varit släpphändt, det måste man erkänna, då man icke kan uppgifva, att Riksgäldskontoret på denna utlåning under mer än trettio år gjort någon förlust. Den föreslagna förändringen förefaller mig såsom, då man vill söka förbättra något, som redan är bra, men råkar att göra motsatsen.

Nu har jag sett saken från Riksgäldskontorets synpunkt; men ännu en sak tillkommer. Riksgäldskontoret handhafver statens upplåning, och det är af stort intresse för Riksgäldskontoret att därför kunna öka begärligheten efter statens obligationer, hvilket åter Riksgäldskontoret gör derigenom, att i tider, då det är trängt om penningar, detsamma företrädesvis belånar Svenska statens obligationer, och hvad blir följden, jo, att alla söka att förskaffa sig Riksgäldskontorets obligationer att hafva bland sina reserver. Detta är alldeles solklart och gagnar ju Riksgäldskontoret.

Jag kommer nu till den större vinst, som skulle tillskyndas Riksbanken genom den föreslagna förändringen; och bankofullmäktige yttra med afseende härpå, att Riksgäldskontorets »uppgift måste i hvarje händelse inskränkas till att i flere eller färre bankinrättningar, helst så få som möjligt, deponera penningarne mot största möjliga ränta och bästa möjliga säkerheter». Om detta vore ett önskningsmål, så är det naturligt, att man slutligen kommer till *en* bankinrättning, ty det är det minsta möjliga antalet; men jag kan icke inse, att någon bankinrättning kan draga fördel af att, på kort uppsägning, påtaga sig så stora summor som här äro i fråga.

På sidan 10 i betänkandet framhålles af bankofullmäktige, att hvarför skulle, »när Riksgäldskontoret för närvarande betingar sig 5 procent å de utlånta medlen, hvilka af de enskilda kreditinrättningarne åter utlånas mot 6½ procent till 7 procent, Riksdagen ej hellre låta Riksbanken använda dem i sin bankutlåning till 5½ å 6 procent och sålunda sjelf tillgodogöra sig denna högre vinst?» Men det är en omständighet att iakttaga, eller att, om jag t. ex. delar ut eller placerar fem millioner på tio händer, så hafva dessa tio händer sina olika låntagare, och det är lättare för dem att göra medlen fruktbarande, än om jag lägger dem på en enda bank, och ännu svårare blir det, när man på *en* hand skall taga ut ett par millioner. Vidare fästa bankofullmäktige uppmärksamheten på att »de nu gällande stadgarne för utlåningen i Riksbanken lägga intet hinder i vägen för deras utlemnande i rörelsen på för hvarje affärsman fullt antagliga vilkor». Vidare anföra bankofullmäktige: »Det torde till och med kunna antagas, att i afseende å lånevilkor och räntesatser allmänheten ofta nog skulle finna sig mera belåten med Riksbankens utlåning af Riksgäldskontorets depositionsmedel än med att uppsöka dem i andra kreditanstalter.» Jag skulle tro, att denna punkt utgör en fullkomlig vederläggning af hvad Friherre von Schwerin yttrat, då han icke visste, hvarför icke bankerna kunde vända sig till Riksbanken lika väl som

Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

till Riksgäldskontoret. Det är alldeles tydligt och klart, att fullmäktige icke kunna utlåna sina medel i stora summor emot högsta möjliga ränta, som för tillfället kan ernås. Det är min öfvertygelse, att bankofullmäktige hafva tänkt sig att göra Riksbanken till en *centralbank*, men längre hafva de icke tänkt, och det är ett faktum, att Riksgäldskontoret har under många år fungerat såsom centralbank och på det sättet gjort otroligt mycken nytta i syftning att stödja den större penningrörelsen. Jag hyser den förhoppning och öfvertygelse, att denna bankofullmäktiges mening att göra Riksbanken till en centralbank, måtte blifva en verklighet; men någon synnerlig början dertill finner jag icke vara gjord och det af ett par skäl. Först och främst sträfvat Riksbanken att få all den *lilla* rörelsen, och då kan man naturligtvis icke räkna till äfven för den *stora*, som Riksbanken skjutit ifrån sig, exempelvis då den icke ansett sig kunna betala de enskilda bankerna och kreditbolagen en procent upp- och afskrifningsränta på cirka åtta millioner kronor; och för det andra, har det allmänna föreställnings-sättet inom Riksbanken städe varit, att de privata penninginrättningarne äro nödställda, då de vända sig till Riksbanken. Man har en viss farhåga och obenägenhet att gripa till utvägen att vända sig till Riksbanken, ty man anses då alltid vara i yttersta nöd och i ett nära på hjälplöst tillstånd. Sådant är förhållandet ännu. Jag hoppas, att fördomen skall öfvervinnas, och att vi skola komma derhän, att Riksbanken blir en verklig centralbank, ty icke är det en centralbank, som till och med bjuder så hög *upp- och afskrifningsränta* som *tre* procent åt enskilde, men ingen ränta åt andra bank- och kreditbolag. Dylikt gör icke någon centralbank i världen, och hvilket efter min uppfattning icke lättar rörelsen och icke på något vis motsvarar det begrepp, som man gör sig om en bank, som vill stödja den större rörelsen, då det nemligen icke är nog att blott täfja om den lilla. Bankofullmäktige åberopa, att »de tider äro förbi, då Riksgäldskontorets fullmäktige af intresse för kontorets fördelar å vaxelbörsen uppträdde såsom medtäflare med Riksbanken»; och nu åberopas ytterligare, att Riksgäldskontoret får på förmånliga vilkor köpa vaxlar af Riksbanken. De nämnda tiderna äro förbi, men detta har icke varit beroende af hvad Bankofullmäktige ansett, utan är en följd af de personalförändringar, som Riksbankens styrelse undergått, en omständighet, som glädjer oss alla. Det har varit tider, då Riksbanken ansåg Riksgäldskontoret som en främling, och då det var ganska svårt för Riksgäldskontoret att få bestämdt besked, om det kunde få af Riksbanken köpa vaxlar eller icke, och man kan icke förundra sig att Riksgäldskontoret då sökte sig utvägar i den allmänna vaxelmarknaden; men huru den frågan kan höra hit, må Bankofullmäktige upplysa. Jag kan icke inse, att det finnes någon anledning till jembörelse. Det är rätt bra, att Riksbanken undergått en väsentlig förändring i den vägen, och ingen kan villigare än jag erkänna, att, såsom Riksbankens vaxelaffärer nu skötas, hafva de aldrig förr varit skötta, och därför är det mycket lätt numera för allmänna verk att skicka till Riksbanken och få bestämdt besked, om och till hvad pris de kunna få vaxlar, och det är det allra beqvämaste sätt. Men upp- och utlåningsrörelsen är något annat. Det har visat sig, att Riksbanken antingen alls icke eller högst ogerna mot-

tager betydliga summor uti sin upplåning. Men Riksgäldskontorets summor förekomma alltid i klumpar. Skola de nu ovillkorligen insättas på deposition i Riksbanken, så när Riksgäldskontoret behöfver några millioner, som Riksbanken, för att få högsta ränta, utlånat i den *lilla* rörelsen, måste dessa lån indragas eller räntan höjas. Deraf blir en påtryckning, och ju större maskinen är, som användes, desto större blir klämman.

Jag är öfvertygad derom, att Riksgäldskontorets *minskning* i inkomster blefve vida större än Riksbankens tillökning i inkomst, och jag är angelägen att få uttala detta, på det att de, som lefva, skola kunna göra jmförelse och få se huruvida jag icke haft rätt. Tillåt mig nu redogöra för huru berörda Riksgäldskontorets penningetillgång, ehuru af tillfällig natur, verkar på den större rörelsen. När det finnes penningar i Riksgäldskontoret och således en möjlighet för den större rörelsen att emot fullgoda säkerheter *kunna få* tillfälliga lån, så kunna banker och kreditbolag lita på sina kassareserver uti obligationer, men när det icke finnes penningar i Riksgäldskontoret, nödgas alla ligga med starkare kassor, ty kassareserver i obligationer äro oanvändbara; och detta förorsakar en ränteförlust för bankerna, förutom att utlåningen måste minskas. Om vi tänka oss, att vi hafva tjugu enskilda banker, och att enhvar af dem vet, att den när som helst kan få låna 100,000 kronor, så kan det hända, att det ej behöfver finnas mer än 400,000 eller 500,000 kronor för att det skall verka så, som om de alla kunde få 100,000 kronor vardera; men deremot, om det icke finnes *någon* sådan tillgång, som verkar såsom en centralbank, så är det tydligt, att alla måste ligga med dessa 100,000 kronor mera i kassa, och att det följaktligen dertill erfordras två millioner, hvilka dragas ur rörelsen.

Något, som väl icke blifvit här utsagdt, men tilläfvventyrs, ehuru i ett mer outveckladt skick, ligger innerst i den tanke, som funnit ett uttryck i detta förslag, är, att Riksgäldskontorets göromål en gång skola samt och synnerligen för centralisationens skull öfverflyttas till Riksbanken. Det får jag dock säga, att skola vi upplösa Riksgäldskontoret, blir det efter min öfvertygelse nödvändigt att lemna upplåningen för statsverket och statsskuldens förvaltning i händerna på regeringen; ty blefve allt lagdt i Riksbankens hand, är det temligen visst att något komme att inträffa, som ingen af oss skulle tycka om, nemligen att staten för sina lån finge vidkännas *högre* ränta och *sämrre* lånevillkor än förr. Jag vågar dertföre påstå, att det är en misskalkyl att påräkna vinst för statsverket af Riksgäldskontorets upplösning och öfverflyttning af statens upplåning till Riksbanken, och dertill utgör det nu föreliggande förslaget en början. Jag vill icke säga, att detta *är* meningen med förslaget, men *det ser ut att vara* det, och jag säger bestämdt att, om förslaget har en sådan syftning, är det en ganska beklaglig företeelse. Jag tror, att i dylikt fall de, som här kunna verka något, skulle göra klokt i att använda sitt inflytande för att så godt först som sist få statens låneaffärer lagda i regeringens händer, och jag föreställer mig, att regeringen aldrig komme att hafva andra medel inestående i Riksbanken, än sådana som äro räntelösa, hvilket naturligtvis är det mest ändamålsenliga för Riksbanken, som

Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken.
(Forts.)

Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken. (Forts.)

då får hela räntevinsten, men också det mest ändamålsenliga för dem, som skola ansvara för statsskulden.

Här är en punkt uti Bankofullmäktiges anförande, som är en verklig gengångare från förflutna tider, men som jag icke ogerna ser åter komma på tal. I det Bankofullmäktiges yttrande, som återopas i Utskottets betänkande, talas nemligen om »den osunda öfverspekulation, som i hvarje land periodvis framkallar kriser och förlägenheter», och derefter heter det: »då öfverspekulationens och krisernas vanliga följd, behovet att med klingande valuta gälda förbindelserna till utlandet, direkt inverkar på Riksbankens metalliska kassa, då Bankofullmäktige bära ansvaret för vidmakthållandet af denna landets metalliska reserv, måste de äfven hafva ett stort intresse vid alla de operationer, hvarigenom på ett eller annat sätt landets kapitalförhållanden bestämmas». Ja! det är just detta, man bjuder för sig, och som jag enskildt hört sägas skall vara sjelfva hufvudskälet, hvarföre man vill hafva Riksgäldskontorets tillgängliga medel under Riksbankens förmynderskap. Men deremot vill jag först och främst erinra derom, att de enskilda bankerna hafva blifvit genom lag ålagda att sjelfva invexla sina banksedlar med guld, och att det således icke är Riksbanken *ensam*, som numera har guld i sin kassa, eller som *ensam* behöfver tänka på guld tillgången, utan att det alligandet numera är fördeladt äfven på de enskilda bankerna, eller blir det, sedan den nya banklagen träd i allmän tillämpning. För öfrigt är det för mig alldeles klart, att *den* bank, som begagnar sin banksedelutgifningsrätt på det sätt att andra institutioner eller den allmänna rörelsen behöfver lämna sig efter de utelöpande banksedlarne, *den banken missbruka sin banksedelutgifningsrätt*.

Jag anhåller för närvarande om afslag, men vill förbehålla mig att framdeles få tillkännagifva, om jag finner mig böra votera för den afgifna reservationen eller rent afslag.

Herr Ribbing, Carl: Då en föregående talare, en veteran i bankväsendet, förklarar sig besvärad af att bryta med den gamla latinska satsen »jurare in verba magistri», huru skall väl jag då känna mig till mods, då jag nu ber att få tillkännagifva de tankar, jag hyser i denna fråga? Jag har likväl ansett mig böra göra detta, då jag varit ledamot af det Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet och kommit till samma slut som Utskottets pluralitet. Jag ber således om några ögonblicks uppmärksamhet af Kammarerna och vill derunder uppehålla mig vid några moment i denna viktiga fråga, hvilka jag anser här icke hafva blifvit fullt utredda. Det har under denna diskussion på båda sidor varit minst tal om det så kallade hufvudskälet för förslaget. Det är en erkänd sanning, som jag med bestämdhet påminner mig hafva lärt just af den siste ärade talaren, att det för en sedelutgifvande bank är en omständighet af största vikt att dess sedlar få strömma in och ut ur banken så obehindradt som möjligt. För att nu tillämpa denna sats på förevarande fall, så är det väl gifvet att, då det finnes ett verk inom landet, som, att jag så må säga, uppfiskar Riksbankens sedlar för att utsläppa dem i en utlåningsrörelse, dessa sedlar icke få sin naturliga strömning ut och in i den sedelutgifvande

banken, här Riksbanken. Detta skäl för den af Utskottet föreslagna förändringen, hvilket jag tror är ovederläggligt, har nu af Herrar reservanter gendrifvits dermed, att det ju dock vore »alldeles klart, att de enda riksbankssedlar, Riksgäldskontoret kan sätta i omlopp, äro de redan af Riksbanken utgifna». Ja! detta är visserligen en sanning, men det var icke derom man skulle tala. Hvad som här skulle söka åstadkommas, var att häfva hindren för den fria strömning ut och in i Riksbankens hufvudkontor, som riksbanksedlarna böra ega.

Det har af en föregående talare, Friherre Stjernblad, blifvit sagdt, att det sätt för förräntande af Riksgäldskontorets öfverskottsmedel, som nu eger rum, fortgått under tre fjerdedels sekel och är väl bepröfvadt; men jag tror, att man kan se den saken ur en annan synpunkt, och är för min del af den åsigt, att det varit ett tre fjerdedels sekels missbruk, som bör häfvas. För att visa detta, tillåter jag mig begagna en bild, som jag tror är slående. Antag, att jag i en ström, hvars kraft är samlad i en dam med lucka, har rätt att för drifvande af ett nedanför beläget verk fritt disponera vattnet, men någon skulle tillåta sig att ofvanom i strömmen bygga en annan dam och derifrån leda vattnet ur den rätta strömfaran eller när han behagar hänna dess lopp, skulle icke detta verka förlamande på den vattenkraft, jag hade till min disposition? Måne icke det är ett alldeles analogt förhållande, när Riksgäldskontoret tillåtes att, på sätt som nu sker, uppfånga och i en särskild rörelse qvarhålla en del af Riksbankens stora sedelstock? För att rätta detta missförhållande och låta strömningen af sedelemissionen blifva normal, är det nu, som detta förslag af Utskottet framlagts.

De många andra invändningar mot förslaget, som gjorts i reservationen, hafva af föregående talare blifvit bemötta, och jag skall icke tillåta mig att upptaga tiden med att upprepa hvad dessa talare yttrat.

En motståndare mot förslaget, som här haft ordet, har till och med satt i fråga, att grundlagen i 71 § Riksdags-ordningen skulle lägga hinder i vägen för ett beslut i den syftning, förslaget afser. Häremot vill jag erinra, att det, på sätt det nämnda grundlagsbudet utvisar, är enligt ett särskildt reglemente, som Riksgäldskontorets medel af dess fullmäktige skola förvaltas, och, om Riksdagen i detta särskilda reglemente behagar intaga bestämmelser om att de nu omhandlade öfverskottsmedlen skola göras fruktbärande genom insättning i Riksbanken, finner jag för min del icke någonting i grundlagen, som lägger hinder för ett sådant åtgörande.

Den föreliggande frågan är otvifvelaktigt af en ganska stor betydelse, och, då jag här ser två af fullmäktige i Riksbanken närvarande, hvilka i många afseenden mycket bättre än Utskottets ledamöter kunna försvara de tankar, som äro uttryckta i fullmäktiges af Utskottet åberopade yttrande, är jag öfvertygad, att de icke skola underlåta att till besvarande upptaga de anmärkningar, som mot detta yttrande blifvit gjorda.

För egen del skall jag, då här blifvit så mycket taladt, icke vidare upptaga tiden, utan inskränka mig att yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr von Ehrenheim: Det kan nu icke vara särdeles angenämt

*Öfversyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

för den, som har äran att vara ledamot af Riksbankens styrelse, att synas vilja frångå Riksgäldskontorets fullmäktige, hvilka utgöra styrelsen för ett annat Riksdagens verk, någon del af deras verksamhet, hvilken de tyckas sätta värde på att bibehålla; men jag anser mig dock icke böra underlåta att yttra några ord i denna fråga, och detta så mycket hellre, som jag icke var närvarande, då det yttrande af Bankofullmäktige afgafs, för hvilket i Utskottets betänkande är redogjort, och min tystnad måhända skulle kunna tolkas såsom ett bevis, att jag icke hufvudsakligen delade de åsikter, som af mina medfullmäktige uttalats.

Det vill då synas mig, som om vid behandlingen af denna fråga tillräckligt afseende icke blifvit fästadt derå, att Riksbanken och Riksgäldskontoret äro två skilda verk, hvilka tillhöra samma principal, och att det följaktligen måste vara en alldeles obestriddlig rättighet för denna principal att ordna samverkan mellan dessa verk så, att den länder till det för principalen bästa resultat. Jag tror således icke, att man har rätt att, såsom de högt ärade reservanterne gjort i denna fråga, tala om prohibitiva åtgärder; ty sådana böra icke kunna ifrågakomma mellan verk, som hafva samma principal. Det vore ungefär som om man ville säga, att en bruksegare, som hade en masugn och ett stångjernsverk, gjorde sig skyldig till prohibitism, om han icke sålde sitt tackjern till främmande, utan tillgodogjorde sig detsamma vid sin stångjernstillverkning.

I reservationen har vidare blifvit frambädden en sanning, som är så stor och så ofta upprepad, att det är nödigt att något fästa sig vid densamma, då man icke kan godkänna det sätt, hvarpå den här blifvit tillämpad. Det är nemligen den sanningen, att Riksbankens inblandning i statsverkets hushållning icke varit lyckobringande. Det är ovedersägligt, att denna inblandning medfört mycket ogynnsamma följder; men detta har, såsom redan anmärkts, varit vid sådana tillfällen då statsverket af Riksbanken lånat medel, vida öfverskjutande de tillgångar, Riksbanken kunde undvara, och då följaktligen lånet till staten utlemnats i Riksbankens egna förbindelser — förbindelser, hvilka Riksbanken sedermera icke alltid kunnat inlösa. Helt annorlunda har förhållandet varit i de fall, då Riksbanken varit gäldenär hos statsverket eller statsverkets medel varit inneslående hos Riksbanken, hvilket städse egt rum i mycket stor utsträckning och ännu är lagligen föreskrifvet i afseende å en stor del statsmedel.

Det har vidare sagts, att den allmänna rörelsen skulle komma att lida derigenom, att Riksgäldskontorets medel icke längre kunde vara tillgängliga för de enskilda bankerna och således utflyta i de många särskilda kanaler, som genom dessa banker löpa ut i landet. Jag tror, att det är nogsamant känt, att jag är en stor och varm vän af privatbankerna, att jag städse ansett, att de gjort stor nytta, likasom jag är öfvertygad om att de fortfarande komma att göra det; men jag ber att få fråga, hvarföre kunna icke dessa banker låna äfven hos Riksbanken? Jag får bekänna, att jag icke är i stånd att fatta, hvori hindret därför ligger, och detta så mycket mindre, som det förekommer mig alldeles uppenbart att, om Riksgäldskontorets medel, på sätt här blifvit föreslaget, öfverflyttas till Riksbanken, kommer Riksbanken nöd-

vändigt att med en stor del af dessa medel drifva en annan rörelse än den, Riksbanken nu hufvudsakligen drifver. Just det målet, som en talare på stockholmsbänken uppställt för sig, eller att i möjligaste måtto göra Riksbanken till en centralbank — ett mål för hvilket jag är mycket varmt intresserad — det målet tror jag befordras derigenom att i Riksbankens hand koncentreras större belopp af medel, och medel hvilka icke gerna kunna i sin helhet fruktbargöras annat än genom en centralbanks verksamhet. Erkänner man nu, såsom nämnde talaren gjorde det, att Riksgäldskontoret genom den utlåningsrörelse, detta verk nu drifver, fungerar såsom en centralbank, och i denna sin egen-^oskap gjort stor nytta, så kan jag icke fatta, hvarföre icke Riksbanken i samma egenskap skulle göra ännu större nytta; ty det är väl obestriddligt, att Riksgäldskontorets öfverskottsmedel och Riksbankens medel tillsammans skulle bilda en utomordentligt mycket större tillgång för en lånerörelse, än de medel ensamt, hvaröfver Riksgäldskontoret nu förfogar. Det lärer väl äfven vara alldeles obestriddligt att, om Riksgäldskontoret lånar ut sina tillgängliga medel åt de enskilda bankerna och sedermera vid något tillfälle åter behöfver draga in dem, så blir Riksgäldskontoret, som icke har andra tillgångar än dessa åt de enskilda bankerna utlånta medlen, nödgadt till strängare åtgärder, än hvad förhållandet skulle blifva med Riksbanken, som jemte dessa medel skulle till sitt förfogande ega betydliga andra tillgångar och särskildt stora kassareserver. Jag kan således för min del icke föreställa mig annat, än att de rubbningar i allmänna rörelsen, som föranledas genom indragningar af dessa från Riksgäldskontoret till enskilda penninge-^oinrättningar utlånta medel, måste minskas derigenom, att utlåningen skedde från en större penningeinrättning än Riksgäldskontoret.

Densamme ärade talaren på stockholmsbänken yttrade, att allmänheten icke fått klart för sig att Riksbanken vill blifva en centralbank. Det kan allmänheten icke gerna få, förrän Riksbanken får full möjlighet att blifva det. Men huru den ärade talaren kunde påstå, att det väckte undran, då någon bank presenterade sig i Riksbanken och nästan ansågs såsom ett bevis på mer än svåra penningebekymmer, det vet icke jag, och hvar talaren fått detta ifrån torde han sjelf få redogöra för.

Vidare yttrades det, om jag icke hörde orätt, att Riksgäldskontoret företrädesvis lemnade lån på sina egna obligationer, och att det i hög grad bidroge till dessa obligationers spridning, att man kunde få låna på dem. Förmodligen föreställer den ärade talaren sig väl icke, att Riksbanken ratar dessa obligationer, hvilka i Riksbanken såsom annorstädes måste betraktas såsom första och bästa klassens säkerheter.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid, utan får endast för min del tillkännagifva, att jag icke finner mig ega anledning att framställa annat yrkande än om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Ekman, Johan Jakob: Om man vill ändra ett förhållande, som i långliga tider existerat, som verkat till allmän belåtenhet och medfört ganska stora fördelar, så bör man väl tillse, att det man sätter i stället åtminstone är lika godt eller helst bättre än det

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.*
(Forts.)

Öfverflyttning man afskaffar. Hela den diskussion, som här egt rum, äfvensom alla de betänkanden från olika håll, som bildat utgångspunkten för denna diskussion, synas mig ådagalägga, att man visserligen anser, att det från revisorerne utgångna förslaget låter sig genomföras, men också, enligt min tanke, ingenting vidare; ty så vidt jag kunnat förstå, har ingen kunnat bevisa eller ens såsom troligt framhålla, att en dylik förändring som den här ifrågasatta skulle åstadkomma det minsta gagn. Deremot synas mig många skäl tala för, att den skulle kunna ganska skadligt inverka på penningarörelsen i landet, för att icke tala om Riksbankens egen ställning. Det skäl, vid hvilket revisorerne i främsta rummet fäst sig och hvilket är egentligen det enda, som de framhållit såsom ett hufvudargument, är följande: »då Riksbanken, som hade det vigtiga åliggandet att upprätthålla myntvärdet i landet, för uppfyllandet af denna sin förnämsta bestämmelse måste, när metalliska kassan nedginge till sitt minimum, minska sin sedelansvarighet genom indragning efter hand af den lånerörelse, som densamma bedrefve, så skulle Riksgäldskontoret, till följd af ofvan nämnda skyldighet att utlåna sina kassabehållningar, endast söka att bereda sig räntevinst utan afseende på Riksbankens bemödande att minska den sedelansvarighet, som tryckte på metalliska kassan, och således genom sin utlåning sätta sedlar i omlopp, hvilka motverkade det ändamål, hvartill Riksbanken nödgades sträfva, eller minskad påtryckning på metalliska kassan.» Jag vill visst icke neka, att, om Riksgäldskontoret utlemnade större lån vid samma tid som Riksbanken ansåg sig tvungen att minska sin utlåning, det vill säga att icke i lånerörelsen utlemma sådana medel, som den fått in, skulle en sådan åtgärd af Riksgäldskontoret kunna motverka bankens syftemål; men jag får på samma gång tillägga, att jag icke kan tänka mig, att dessa två fall skulle samtidigt inträffa. Ty vid ett tillfälle, då Riksgäldskontoret utlemnar stora lån, har kontoret naturligtvis förut fått in motsvarande medel och, då dessa medel sannolikt upptagits genom lån på utrikes ort, fått in dem i guld, och sålunda blir vid ett sådant tillfälle Riksbanken, som antagligen köper detta guld, i det allra bästa tillfälle att inlösa de sedlar, som banken därför utgifvit, och hvilka Riksgäldskontoret möjligen kunde komma att i allmänna rörelsen utsläppa. Det lämpliga handhafvandet af dessa bestyr skulle således efter min tanke bäst tillgodoses genom det fria aftalet mellan Riksgäldsfullmäktige och Bankofullmäktige; och på sådant sätt skulle de båda verkens intressen icke komma i strid med hvarandra, utan tvärtom skulle fullmäktige kunna, såsom äfven hittills skett, i samverkan med hvarandra främja sina respektive verks ömsesidiga fördelar. Dessutom synes mig ett antagande, att Riksbanken skulle kunna komma i svårighet att inlösa sina egna sedlar, vara ett alldeles oberättigadt förnärmande af bankens förmåga att infria sina förbindelser. Revisorerne hafva äfven ett annat skäl, som de väl icke anse vara af samma betydighet, men som de dock anfört såsom i sin mån talande för bifall till deras förslag, och det är, att den af dem ifrågasatta åtgärden skulle medverka till åstadkommande af en omorganisation af Riksgäldskontoret. Jag vill nu icke yttra mig om, huruvida en sådan omorganisation af Riksgäldskontoret må vara önskvärd eller icke; men jag kan för min del icke

fatta, att Riksgäldskontoret skulle kunna upphöra, utan att något annat verk sattes i stället. Och då detta verk i så fall naturligtvis skulle hafva sig uppdraget bestyra med upplåning af medel för statens räkning, så synes det mig vara alldeles gifvet, att samma verk borde med lika eller ännu större lätthet kunna sköta bestyret med utlåningen af dessa medel, hvilket naturligtvis fordrar mycket mindre insigter och vana än den vida svårare operationen att verkställa upplåningen. Ty att skilja dessa båda bestyr, så att Riksgäldskontoret har att sköta upplåningen och derefter insätta de upplånta penningarne hos Riksbanken, för att sedan, när de behövas, åter uppsäga dem, hvilket i sin ordning föranleder, att banken uppsäger dem hos *sina* låntagare, det kan efter min uppfattning blott medföra onödiga omvägar och besvär, som omöjligt kunna leda till något gagneligt resultat. Man bör vidare icke förbise, att Riksgäldsfullmäktiges ställning blir en helt annan, om man fräntager dem det viktiga bestyret med de för Riksgäldskontoret disponibla medlens handhafvande, och endast lemnar åt dem åliggandet att upptaga erforderliga lån. Förhållandet är nemligen, enligt hvad jag tror mig veta, nu, att då Fullmäktige finna, att ett lån kan med fördel upptagas och samtidigt med fördel utlemnas i den allmänna rörelsen, så anse sig Fullmäktige befogade att afsluta upplåningen. Men skulle den nu ifrågasatta förändringen blifva antagen, så blefve förhållandet helt annorlunda. Då skulle naturligtvis Fullmäktige först underrätta sig hos Riksbankens Fullmäktige huruvida det vore för banken fördelaktigt att mottaga lånebeloppet; deras ställning blefve icke så sjelfständig som nu; de skulle icke hafva den tillfredsställelsen att hafva beredt det allmänna någon fördel eller inkomst, och det kunde icke udvikas att deras intresse för handhafvandet af sina göromål blefve mindre än det nu är. — Vill man vidare söka bedöma den relativa säkerhet man kan vinna genom utlåning af Riksgäldskontorets tillgängliga medel antingen direkt från Riksgäldskontoret eller genom Riksbanken såsom mellanhand, så har man dervid icke att blott och bart hänvisa på Riksbankens ställning, som naturligtvis är obestriddigt god, utan man måste taga i betraktande, huruvida de banker eller enskilde, som låna af Riksgäldskontoret, äro mera eller mindre säkra än de bolag eller personer, som komme att låna af Riksbanken. I sådant fall torde vi hafva mycket svårt att afgöra, på hvilketdera hållet den största säkerheten ligger, då det gäller ett förhållande, som ännu icke egt rum och om hvilket vi sålunda icke kunna hafva någon erfarenhet. Men vi hafva åtminstone *den* erfarenheten, att Riksgäldskontoret allt sedan år 1841 icke förlorat ett enda öre, hvilket är mera än man kan säga om Riksbanken, som icke så sällan gjort ej obetydliga förluster. Detta må icke upptagas såsom ett klander; men det är dock ett faktum. Jag kan sålunda icke förstå, att den föreslagna åtgärden skulle i afseende på säkerheten vara till någon fördel för staten; snarare tvärtom.

Jag vill icke bedöma Bankofullmäktiges utlåtande så strängt som en föregående talare gjort. Jag har föreställt mig, att då Fullmäktiges yttrande i denna fråga infordrades, hafva Fullmäktige varit angelägne att ställa svaret så, att de icke kunde beskyllas för att vilja afvisa från sig ett bestyr, som onekligen komme att vålla dem besvär; och

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

då de sålunda velat försöka att ådagalägga lämpligheten af att Fullmäktige finge sig detta bestyr uppdraget, hafva de kanske blifvit föreladda att framlägga skäl, som vid en närmare pröfning torde visa sig icke hålla stånd. Huru man kunnat tänka sig, att genom utlåning af Riksbanken statsverket skulle vinna mera än Riksgäldskontoret har i ränta eller antagligen kommer att få, kan jag för min del icke begripa. Enligt hvad vi af Utskottets betänkande finna, har Riksgäldskontoret på alla de medel, som äro utlånade, eller tillhopa omkring 10 millioner, nu en ränta af 5 procent. Om vi nu se till, hvad Riksbanken har på sin *låne*-rörelse — vi skilja de öfriga rörelsegrenarne derifrån — så torde det också vara ungefär 5 procent. Om nu Riksgäldskontoret skulle insätta sina medel hos Riksbanken, så finnes det egentligen icke mera än två sätt, hvar på det kunde ske; det ena är på *deposition* mot ränta, det andra på så kallad *folio-räkning*. Det är naturligt, att Riksbanken icke skulle kunna erhålla dessa medel på deposition på bestämd tid, eller rättare sagdt, Riksgäldskontoret afhända sig dem på sådant vilkor, annat än till ett begränsadt belopp. Det återstår således för resten blott folio-räkning. Men på dessa medel får Riksgäldskontoret icke någon ränta, och hvad värre är, Riksbanken icke heller; ty de få icke utlånas, utan beräknas såsom utelöpande. Ränta kunde således icke erhållas på andra medel än dem, som voro insatta på deposition; detta blefve således den vinst, som Riksgäldskontoret skulle få; och dertill kunde sedan läggas för bankens vidkommande den vinst, den på samma medel kunde förskaffa sig utöfver hvad den sjelf betalade i depositionsränta. Att dessa båda vinstbelopp, Riksgäldskontorets och bankens, sammanlagdt skulle uppgå till mera än 5 procent, det antager jag i vissa fall kunde vara möjligt och troligt. Men då det blott gäller *en del* af Riksgäldskontorets medel, så kan jag icke annat finna, än att vinsten i det hela taget skulle genom den föreslagna åtgärden reducera sig till mindre än den nu är. — Men allt detta är dock af mindre vikt i jmförelse med det skadliga i den princip, som skulle komma att göra sig gällande genom antagandet af det af Revisorerna framställda förslaget. En föregående talare har redan anmärkt det olämpliga i att på detta sätt sammanblanda Riksgäldskontorets och Riksbankens affärer, och jag tror, att det ligger mycken styrka i denna anmärkning. Jag ser knappast, huru man, om man tager det nu påyrkade steget att öfverlemna till Riksbanken utlåningen af Riksgäldskontorets medel, skall kunna undvika att i framtiden öfverlemna äfven upplåningsbestyret åt Riksbanken; ty dessa två funktioner synas mig så nära förknippade med hvarandra, att de icke gerna kunna i längden åtskiljas. Och jag tror icke, att någon af oss skulle önska en sådan öfverflyttning, hvarigenom statens hela penningarörelse skulle komma på *en hand*. Vi kunna icke bedöma Bankofullmäktige och deras åtgärder annat än efter de män, som för tillfället hafva denna ansvarsfulla befattning sig anförtrodd; och om vi äfven äro ense om, att omdömet för närvarande utfaller på det gynsamaste, så kan det dock icke förnekas, att säkerheten för framtiden blifver större, om de olika rörelsegrenar, som tillhöra banken och Riksgäldskontoret, fortfarande skötas af hvar sin skilda korporation, än om de skulle handhafvas af blott en.

Äfven ett annat skäl tyckes hafva föresväfvat dem, som påyrkat det föreliggande förslaget, ehuru det ej blifvit tydligt uttaladt. Man tyckes nemligen hafva föreställt sig, att Riksbanken, om den finge Riksgäldskontorets medel till sitt förfogande, skulle kunna utöfva ett starkare inflytande på de enskilda bankerna än den nu är i tillfälle att göra. Jag bestrider på det högsta, att så skulle blifva förhållandet. Jag anser tvärtom, och tror mig äfven kunna bevisa det, att svårigen någon åtgärd kan vidtagas, som är mera gagnelig för de enskilda bankerna än just denna. Det är temligen gifvet, att om Riksbanken på en gång skulle mottaga ett belopp af 10 millioner, skulle banken icke kunna behålla de medel, som nu äro insatta på deposition derstädes, utan blefve tvungen att skilja sig från åtminstone en stor del deraf. Enligt rapporten af den 31 Mars 1875 voro i Riksbanken på deposition mot ränta insatta medel till belopp af 5,615,000 kronor, hvaremot de enskilda bankerna hade icke mindre än 128,000,000 kronor. Skulle nu Riksgäldskontorets penningar insättas i Riksbanken och banken använda dem i sin utlåningsrörelse, såsom af Bankofullmäktiges utlåtande synes att de vilja och anse sig kunna göra, så måste banken, såsom nämnt, ovilkorligen skilja sig från en stor del af de medel, som nu innestå på deposition; och följden deraf blefve naturligtvis den, att dessa medel i stället inströmmade i de enskilda bankerna, som derigenom finge rätt höga belopp, hvilka de kunde påräkna såsom säkert innestående, medan det deremot för Riksbanken, som i stället erhållit Riksgäldskontorets penningar, vore ganska ovisst, huru länge dessa kunde blifva stående.

Jag får på dessa af mig nu framlagda grunder yrka bifall till det förslag, som reservanterne afgifvit. Jag anser det rättare att bifalla detta förslag, än att rent afslå betänkandet; ty det skulle efter min tanke vara lika olämpligt att bibehålla den nuvarande paragrafen i Riksgäldskontorets reglemente, som förbjuder kontoret att insätta sina medel i Riksbanken, som det vore att i enlighet med Utskottets förslag ovilkorligen *ålägga* Riksgäldskontoret att göra det. Jag anser, att det fria aftalet mellan dessa båda myndigheter, som böra verka med enhet och sandrägt, är i denna fråga den bästa vägen att följa.

Herr Rydqvist: Då jag först genomläste detta Stats- och Banko-Utskottens betänkande, fick jag genast deraf det intrycket, som jag vågar tro delas af Herrarne samt och synnerligen, att hufvudfrågan här icke är, huruvida Riksgäldskontoret fortfarande skall förränta de statsmedel, detta verk har om händer, eller om lämpligare vore att nämnda medel insattes mot ränta i Riksbanken och förräntades af dess fullmäktige. Att detta icke är hufvudfrågan, har ock framgått af hela den diskussion, som här egt rum, och ingen lär väl heller betvifva, att de ifrågavarande medlen, vare sig de förvaltas af fullmäktige i banken eller af fullmäktige i Riksgäldskontoret, blifva fullt räntebärande till det allmännas fördel. Nej! man skall läsa mellan raderna, och då finner man snart, hvad här också från flera håll påpekats, att hufvudfrågan är en helt annan. Om det af Utskottet framställda förslaget bifölles, blefve ännu ett af de stöd, som hittills funnits för Riksgäldskontorets bibehållande, undanröjdt. Detta måste naturligtvis

Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

till hvarje pris förekommas, och dertill kommer nu ännu ett annat mäktigt intresse, hvars fördelar här kunna vedervågas, nemligen de enskilda bankernas och bankirernas, hvilka under de 32 åren Riksgäldskontoret drifvit utlåningsrörelse varit dess låntagare och funnit sig särdeles väl af att hafva att göra med Riksgäldskontorets fullmäktige säson längifvare. Hufvudfrågan blir då: skall man fortgå på den väg, som nyligen blifvit beträdd, att småningom reducera Riksgäldskontorets göromål, så att detta verk snart nog må kunna upphöra, och skall man våga att röra vid en så ömtålig sak, som privatbankernas intresse? Hvad nu den förra frågan beträffar, är det väl Herrarne samt och synnerligen bekant, att någon inrättning, motsvarande Sveriges Riksgäldskontor, icke finnes i hela den öfriga världen, likasom att detta verk ursprungligen och ända till 1841 var endast en skuldsättningskommission, och ingenting annat. Att denna tillika skulle vara och fortfarande förblifva en utlåningsinrättning, är i sjelfva verket så besynnerligt, att det förvånar mig, att så utmärkta finansierer, som åtskilliga af dem, hvilka här uppträd, kunna vilja försvara den saken. Det måtte väl vara en öfvervunnen ståndpunkt, att en så beskaffad skuldsättningskommission skall tillika vara en bankinrättning. Jag påminner mig i det fallet de yttranden för fem eller sex år sedan, som földes af en aktad ledamot på stockholmsbänken, hvilken i dessa frågor är mycket sakkunnig. Han förklarade då flera gånger, att det vore något abnormt, att ett Rikskollegium, Kommers-kollegium, hade en särskild utlåningsrörelse för fabriksnäringarnes understödjande, och han väckte af detta skäl riksdag efter riksdag motion om manufaktur-diskontens upphörande, som han ock lyckades genomdrifva. Att samme man nu, då det är fråga, icke om fabriks- och manufaktur-näringarne, utan om privatbanksrörelsen, försvarar ett sådant der särskildt fack eller låda, som han, då det gällde Kommers-kollegium, högligen beskärnade sig öfver och ogillade, det kan icke annat än förundra mig. Konsekvent är det åtminstone icke.

Den föreliggande frågan har under diskussionen blifvit med mer än vanlig ifver och värme omfattad af de ärade ledamöterna, ordföranden för fullmäktige i Riksgäldskontoret, ordföranden i styrelsen för Sveriges största privatbanksinrättning i landsorten, och verkställande direktören i Stockholms enskilda bank, att icke säga dess factotum. Det vill synas som hyste dessa ärade ledamöter af Kammaren någon slags fruktan för, eller som om det åtminstone vore för dem något motbjudande, att de ifrågavarande medlen, hvilka naturligen icke kunna skrinläggas, komme att utlånas af bankofullmäktige i stället för af fullmäktige i Riksgäldskontoret. Skälet har jag icke kunnat utfundera; men det måste finnas något sådant, eftersom de med lif och blod försvara den åsigt i frågan, som blifvit uttryckt af reservanterne.

Då diskussionen å ömse sidor varit så utförlig, skall jag icke vidare förlänga densamma. Jag har blott för min del velat till protokollet anföra, att, såsom jag ser denna sak, det icke är hvad som innehålles i Utskottets betänkande, som här utgör hufvudfrågan, utan de kombinerade Riksgäldskontors- och privatbanksintressena.

Grefve Mörner, Carl Göran: Ehuru det för flertalet af Kam-

nuarens ledamöter icke torde vara svårt att på förhand veta, på hvilken sida jag i en fråga som denna kunde komma att ställa mig, har jag dock icke kunnat afhålla mig från att taga till ordet, då jag ser ett förslag framställas, som efter mitt förmenande är af den värdliga syftning, att det nästan kan sägas utgöra början till ett kullkastande af hvad vi för vårt penningväsendes ordnande sedan tretio år tillbaka med mycken omsorg och under icke få svårigheter uppbyggt. Den realisation, som då beslöts och hvilken sedermera kommit till stånd, är Kammararen nu på väg att sätta i fara genom det beslut, som är i fråga att fattas; och för mig synes det icke vara någon småsak, om en åtgärd i sådan riktning skulle komma att vidtagas. Hvad gör man väl, om man stannar vid ett sådant beslut, som det, hvilket sammansatta Utskottet föreslagit Riksdagen? Jo! man befäller Riksgäldskontoret att till Riksbanken utlemna sina penningar; icke blott de nu befintliga utan äfven de, som framdeles kunna dit inflyta, men icke nog dermed, man befäller det äfven att inom nästa år indraga allt hvad det på andra händer har utlånadt. Det fria aftalet kontrahenter emellan, på hvilket man eljest brukar sätta så mycket värde, får härvid icke gälla något. Jag vill visserligen för min del gerna antaga, att de personer, som hafva Riksbankens styrelse sig anförtrodd, icke skulle komma att missbruka den makt, som komme att läggas i deras händer; men vi hafva dock redan vid denna riksdag haft tillfälle att se, med hvilken hård hand Riksbanken gått till väga mot det beskedliga myntverket. Och skulle den nu också få sin hand utsträckt öfver Riksgäldskontoret, så kunde lätt hända, att äfven detta verk inom kort finge erfara, att det fått sin husbonde. För min del fruktar jag på det högsta denna sammanblandning emellan Riksgäldskontorets och Bankens angelägenheter. Bankens förvaltning har efter min tanke alls intet att göra med det sätt, hvaruppå den förras angelägenheter skötas. Riksbanken bör stå fri och på egna fötter, utan främmande stöd, på det man med full säkerhet må veta, att den banksedel man har i sin hand äfven verkligen har det värde som den representerar. Och vilja vi detta, böra vi icke låta förleda oss att såsom en hjälp sätta i bankens händer dessa Riksgäldskontorets medel, hvilka när som helst kunna återkrävas, och som för Riksbanken kunna blifva farliga icke blott genom den förlägenhet, som genom ett sådant tilläfventyrs oförutsedt och hastigt påkommande återkräfvande kan uppstå, utan fastmera derigenom att den olyckliga föreställningen om bankens och Riksgäldskontorets förmåga och skyldighet att räcka hvarandra en hjälpsam hand tilläfventyrs kan föranleda dertill, att vi eller de, som framdeles efter oss här föra talan, kunna vid tillfällen, då det kniper för Riksgäldskontoret, finna sig befogade att låta Riksbanken återgälda det förut åtnjutna understödet, med en ränta och på ett sätt, som icke allenast kan komma att vida öfverstiga värdet af denna förmån, utan hvarföre hela landet och hvarje dess innevanare kan få sitta hårdt emellan. Det är ur den synpunkten, att, oaktadt en talare i mitt grannskap förklarar den nu föreslagna åtgärden icke utgöra någon sammanblandning af bankens och Riksgäldskontorets affärer, densamma dock efter min tanke innebär början till en ganska väsentlig och

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerörelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

*Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.*

(Forts.)

vådlig sådan, som jag för min del måste allvarligt sätta mig emot det af Utskottet framlagda förslaget. Det är ju ganska klart, att den, som lånat ut sina penningar till en person, hvilken sedermera icke blir i tillfälle att återgälda desamma, får härigenom erfara följderna af en för honom rätt obehaglig sammanblandning af hans egna affärer med den insolvente gäldenärens. — Hvad för öfrigt beträffar den af Revisorerne framhållna synpunkten, att den ifrågasatta åtgärden skulle för Riksbanken vara af så stor vigt, därför att Banken derigenom skulle kunna bättre än hittills efter behag minska eller utsträcka sin rörelse, så tror jag för min del icke, att det är så alldeles nyttigt att ställa så till, att Riksbanken möjligen anser sin skyldighet att vid sina operationer gå med varsamhet till väga, vara förminskad. — Jag tror, att det längsta, hvartill man i denna fråga bör gå, är att bifalla det förslag, som reservanterne framställt. Helst skulle jag velat lägga min röst äfven emot detta, rör att alldeles undvika all början till sammanblandning af de båda verkens affärer. Men, efter man så önskar, må man göra ett försök med detta förslag. Att deremot besluta den tvångs-åtgärd emot Riksgäldskontoret, som Utskottet ifrågasatt, det tror jag vore i högsta grad olyckligt. Jag får således förena mig med dem, som yrkat bifall till reservanternes förslag.

Herr Dufva: Jag skall icke förlänga öfverläggningen vidare än som fordras för att i korthet få besvara några af de anmärkningar, hvilka blifvit framställda mot det af bankofullmäktige i ärendet afgifna yttrande. Det var i synnerhet en talare på Stockholmsbanken, som vände sig mot fullmäktige med åtskilliga anmärkningar. Så klandrades fullmäktiges yttrande att frågan rätteligen vore, huruvida den bankrörelse, hvartill dessa Riksdagens medel af Riksgäldskontoret utlemmas, borde åt Riksdagen drifvas af dess egen bankinrättning eller af åtskilliga enskilda bankinrättningar, under förmenande att detta vore att se saken från läntagarnes sida, då den deremot skulle böra ses från långifvarnes sida. Men hvarför skall frågan nödvändigt ses från någon af dessa sidor och icke betraktas sådan den verkligen är och fullmäktige jemväl angifvit såsom en fråga om huruvida fördelen att förfoga öfver Riksdagens medel skall öfverlemnas åt enskilda penninginrättningars delegare eller förbehållas åt Riksdagen sjelf i och för dess egen bankinrättning.

Det yttrades vidare, att Riksgäldskontoret icke kunde bestämma sina utgifter på förhand, och detta har varit en kardinalpunkt i öfverläggningen. Jag vill icke med någon bestämdhet yttra mig om huru härmed för närvarande kan förhålla sig. Men jag har för ett antal år sedan någon tid deltagit i Riksgäldskontorets styrelse och vet, att det den tiden åtminstone gick an att beräkna utgifterna temligen på förhand och derefter rätta utlåningen. Och för öfrigt borde det väl ej falla sig svårare att låta medlen åratals innestå i Riksbanken och försigtigt derifrån återfordras, än sådant gått för sig i afseende på enskilda anstalter.

Det klandrades äfven, att fullmäktige talat om säkerheten för de ifrågavarande medlen, derest de i Riksbanken insattes, och den nämnde talaren yttrade, att derom icke vore fråga. Men om han icke satte

säkerheten i fråga, så har detta dock skett från åtskilliga andra håll under diskussionen. Eller hvad ligger eljest uti det myckna talet om vådan af inblandning emellan statens och Riksbankens penningeförhållanden, hvilket skulle medföra äfventyr för säkerheten. Så vidt jag kan bedöma, lemnar erfarenheten icke någon grund för ett sådant antagande. Det är sant, att Riksbanken kommit i förlägenhet någon gång, derigenom att den blifvit inblandad i statens affärer; men detta har berott på helt andra förhållanden. Man har tvingat Riksbanken att ikläda sig förbindelser för statsverkets räkning, hvilka statsverket sedan icke uppfyllde. Att på det sättet Riksbanken fått låna sin firma åt statsverket för dess bankrutter, är något vida annat än hvad nu ifragasättes. Här gäller det icke att Riksbanken skulle ikläda sig förbindelser utan erhållen valuta, utan fast hellre att anförtro valutor åt Riksbanken, och huruvida deruti kan vara någon fara. Så vidt jag lyckats uppfatta, har icke någon uttalat, att skäl finnes att deruti se fara eller våda, och Riksbanken har under sin närvarande ställning icke gifvit någon anledning att antaga, att den icke skulle kunna återgålda hvad den af statsverket finge emottaga. Man har endast talat om inblandningen, men att det för öfrigt icke är så farligt med detta tal om sammanblandning och inblandning kan slutas deraf, att just det yrkande, som framstälts af dem, hvilka mest fäst sig vid denna sida af frågan, går derpå ut att öppna dörren för en sådan inblandning, fastän det skulle ske under form af det s. k. fria aftalet. Det må vara under hvilken form som helst, ligger det dock klart att är dermed någon fara förenad, bör det icke tillstodjas utan ovilkorligen förhindras. Men då man under ofta återkommande tal om faran af inblandningen, sjelf yrkar att tillfälle dertill skall beredas, visar man, att det icke är så allvarsamt med talet om faran.

Det yttrades vidare, att skälet hvarför Riksgäldskontoret borde hafva denna utlåning om händer vore, att kontoret hade upplåningen i sin hand, och att det därför vore af vigt att kontoret egde medel till förfogande att belåna statens obligationer och derigenom upprätthålla begärligheten att köpa desamma. Jag ber att derpå få svara, att statens obligationer äro städse betraktade såsom de bästa säkerheter, hvilka Riksbanken, så långt tillgångarne medgifva, i första runnet belånar, hvarför också medlens öfverlemnande till Riksbanken icke lär bli något hinder för det angifna syftets vinnande, helst Riksgäldskontoret sjelft utlånt den vida betydligare delen af penningarne emot helt andra säkerheter än sina egna obligationer.

Likaledes klandrades fullmäktige för att de i sitt utlåtande tala om den större vinsten, som skulle kunna komma Riksdagen till godo genom medlens öfverlemnande åt Riksbanken, i sammanhang hvarmed fullmäktiges yttrande, att bankoreglementet ej lade hinder för medlens utlåning på antagliga vilkor till affärsmän, förmenades bevisa, att fullmäktige ej ämnade utlåna medlen åt enskilda banker och att fullmäktige endast sträfvade efter högsta möjliga ränta. Vinst och förlust är något, som beror på kommande förhållanden, om hvilka hvarken fullmäktige eller andra kunna på förhand utfästa något, och det hafva fullmäktige icke heller åtagit sig. Men så vidt man får sluta af den erfarenhet fullmäktige haft, ligger det temligen i dagen, att Riksdagen

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånevorelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

gen borde hafva att vänta mera fördel genom penningarnes insättande i Riksbankens rörelse, än genom att lemna en del af deras afkastning åt enskilda penningeinträttningar eller personer. Hvad åter beträffar uttrycket att Riksbankens penningar kunna utlemnas åt affärsmän, så anse fullmäktige styrelserna för enskilda penningeinträttningar såsom »affärsmän», hvadan nämnda uttryck alls icke berättigar till de slutsatser talaren deraf ville draga. Och vidkommande påståendet om fullmäktiges sträfvan efter högsta möjliga ränta, är det, åtminstone för de lånsökande, väl bekant att Riksbanken i detta afseende villigt lemnar försteget åt de enskilda penningeinträttningarne.

Talaren anförde vidare, att man önskade det Riksbanken skulle blifva en centralbank, och att han trodde det fullmäktige ville att så skulle ske, men att hindret därför bestode i den farhåga enskilda banker förmenades hysa emot att hos Riksbanken uppträda såsom lantagare, på den grund att den, som vände sig till Riksbanken, skulle anses nära nog såsom hjälplös. Om denna framställning är riktig, ligger ju hindret emot att Riksbanken ej är hvad talaren kallar centralbank, icke hos fullmäktige, utan hos dem, som hysa sådana fördomar, som talaren omnämnde. Men i detta afseende tror jag mig kunna, på grund af erfarenhet, påstå att det är ganska få, som hänga fast vid den nämnda fördomen.

Äfven det förhållande att Riksbanken för närvarande betalar tre procent ränta på upp- och afskrifningsmedel klandrades. Men om detta möjligen kan hafva befunnits oangenämt för en eller annan, icke lär det kunna bedömas såsom ofördelaktigt för Riksgäldskontoret, derest dess penningar skulle komma att i Riksbanken insättas.

I afseende på talarens påstående att en jemförelse mellan nu i fråga komma förhållande och sättet för skötande af Riksgäldskontorets utländska vexelaffärer icke vore berättigad, skall jag, med afseende på Kammararens önskan om snart slut på öfverläggningen, inskränka mig till att åberopa hvad fullmäktiges yttrande derom innehåller.

Hvad jag nu tillåtit mig anföra, har jag yttrat för att bemöta en del af de anmärkningar, som riktats emot fullmäktiges, af vederbörande Utskott infordrade yttrande, men har för egen del icke något yrkande att i saken framställa.

Herr Wallenberg: Den siste talaren har missuppfattat mig, då han yttrade att jag skulle hafva sagt, att jag ville att regeringen skulle drifva någon lånerörelse. Mitt yttrande var, att om statens upplåningsrörelse skulle läggas i regeringens hand, så skulle Statskontoret sköta denna affär på samma sätt som i många andra fall och att det är tydligt att det då kommer att hafva räkning i Riksbanken, men att deremot icke är säkert att det insätter penningarne i Riksbanken på deposition mot ränta.

Vidare har en annan ärad bankofullmäktig behagat yttra, att Riksbanken »icke skulle vara sträng, som Riksgäldskontoret måste vara». Jag har icke hört, att någon har begärt clemence, utan jag har trott, att alla skulle honorera sina förbindelser. Jag har icke hört talas om någon respitnånad för lån af Riksgäldskontoret. Det är icke ett sådant system, som jag har försvarat. Här är nu fråga

om att göra Riksbanken kapitalstarkare. Men, mine Herrar, tänk nu på att Riksbanken hopar räntorna af sina kapitaler det ena året efter det andra. Den har fått behålla hälften af sin vinst för år 1874 och den andra hälften vill man icke pålägga den att betala ut 1875, utan först år 1876, och äfven under det året vågar Riksdagen icke bestämma tiden när utbetalningen skall ske, så att Riksgäldskontoret vet när medlen kunna påräknas, utan detta är beroende på Bankofullmäktiges bepröfvande. När nu detta fortgår, blir ju Riksbanken tillräckligt rik ända, utan att behöfva blifva förmyndare för Riksgäldskontoret.

Skall nu, såsom jag hoppas, Riksbanken blifva en centralbank, är det likväl en vigtig omständighet, som dessförinnan bör tagas i betraktande, och det är, att bankoreglementet, under form af att gifva ökad frihet åt Bankofullmäktige, lemnar Riksbanken vid så väl upp- som utlåningsrätans bestämmande den fullständigaste frihet, icke blott att tid efter annan vidtaga ändring i räntefoten, hvilket är alldeles riktigt, utan äfven att på samma dag och timma taga olika ränta af olika personer. Denna frihet betecknas till exempel deraf, att, såsom synes af officiella tryckta redogörelser för första kvartalet af innevarande år, »*kreditivafgiften* i Riksbanken är $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ procent eller derutöfver». Ja! detta är något som lämpar sig för en bankirfirma, men icke för en centralbank. Vidare står i bankoreglementet, att länekontoret i Wisby eller det i Göteborg kan hafva en annan räntefot än den i Riksbanken gällande. Är detta rätt? I Frankrikes bank är förbudet för filialafdelningarne att hafva annan räntefot än den officiella vid hufvudkontoret. Det första villkoret för att kunna blifva en centralbank är också, att Riksbanken skall hafva sin utlåningsränta *officiellt kungjord* och att derifrån icke afvikes förrän styrelsen beslutat och kungjort ändring uti räntefoten, äfvensom att med afseende på upplåningen räntan icke sättes högre, än att banken kan taga mot de summor som erhjudas, ty vid insättningar på deposition borde väl allas penningar vara för en centralbank lika välkomna. Att nu till exempel gifva tre procent å upp- och afskrifningsräkning för att derigenom draga till sig småsummor, men i stället begära att större institutioner skola betala för att få sina medel förvarade i Riksbanken, — hvad är väl detta? En stor bankir, men icke en centralbank! Nej, första villkoret derfor är, att man skall hafva en annonserad fix räntefot för så väl in- som utlåning, så länge den är lämplig och utan anseende till summan. Endast på det sättet inverkar man modererande såsom en centralbank på penningemarknaden.

Det har många gånger blifvit sagdt, att det skulle vara lika lätt att låna af Riksbanken som af Riksgäldskontoret, men det finnes i detta afseende en väsentlig skilnad, beroende på dessa bägge inrättningars olika ändamål och behof. Riksbanken kan hafva ondt om penningar, utan att Riksgäldskontoret har ondt om penningar, och tvärtom. Jag vill återkalla i Herrarnes minne händelser, som icke äro längre aflägsna, än att hvar och en kan komma i häg dem. Om Riksgäldskontoret nu skall sättas under förmynderskap, så må det ske, men såsom en gärd af aktning för dess verksamhet måste man erkänna det goda, som Riksgäldskontoret, i saknad af en centralbank, under de förlutna tiderna gjort, och jag säger Eder, mina Herrar, att det

*Öfverflyttning
af Riksgäldskontorets
lånerorelse
till Riksbanken.
(Forts.)*

Öfverflyttning
af Riksgälds-
kontorets
lånerörelse
till Riks-
banken.
(Forts.)

godas, som Riksgäldskontoret gjorde åren 1857 och 1866 hade aldrig Riksbanken *kunnat* göra, ty den var alldeles icke i en sådan ställning att den kunde hafva gjort det, äfven om den haft Riksgäldskontorets medel insatta på deposition och utlemnat dem i allmänna rörelsen. Det är denna väsendtliga skillnad i omständigheter, som ligger till grund för Riksgäldskontorets rörelse och Riksbankens. Följden af en sammanblandning dem emellan skulle blifva häftiga fluktuationer inom penningemarknaden, hvilket ingalunda kan vara af nytta för vår handel och våra näringar. Jag anhåller att få förena mig med dem, som yrkat bifall till reservanternes förslag.

Herr Wærn: Jag skall icke ingå i bemötande af de argumenter, som blifvit anförda för det bankmessiga i förslaget; men då det synes mig af den förda diskussionen, att frågan har tagit större dimensioner, än man från början föreställt sig, anser jag mig böra säga några ord. Motionären har sagt, »att dessa medel kunde betraktas såsom stående fonder, dem Riksbanken bättre än Riksgäldskontoret vore i tillfälle att hålla ute i sin lånerörelse». Vidare har, angående den fråga, som blifvit uppkastad, huruvida någon sammanblandning af statens och Riksbankens affärer vore möjlig, blifvit förklaradt af ordföranden i Utskottet och två af fullmäktige, att något sådant icke vore möjligt, då det icke vore fråga om, att penningeverket skulle lemna penningar till staten, som kanske en gång icke kunde betala dem igen, utan det vore fråga om att staten skulle lemna penningar till penningeverket. Derom är icke frågan; men just detta tal om stående fonder och utlåning af statens medel genom Riksbanken samt detta yttrande att koncentrera lånerörelsen för att få en centralbank häntyder på, att det skulle blifva en bestående institution, och att dessa penningar, som tillfälligtvis stå i Riksgäldskontoret, skulle alltjemt utlånas af Riksbanken; men då anser jag mig böra uppträda och varna för ett sådant beteende. Vi hafva upplånat penningar för att anlägga jernvägar och det har varit en tillfällighet, att de varit inne i kassan och bort förräntas; men om dessa lemnas till Riksbanken, för att göra den till en centralbank, och betraktar man dem såsom stående fonder, så upptaga vi jernvägslån för att bedrifva lånerörelse, hvilket jag, för min del, måste på det bestämdaste afstyrka, då jag icke tror, att det befrämjar vår kredit.

Friherre Stjernblad: Då jag kanske har utsträckt mitt yrkande något långt och jag tror, att reservanternes yrkande skulle kunna delas, på det sätt att sista satsen deraf utgår, får jag anhålla om proposition dera att, med afslag å Utskottets förslag, fullmäktige i Riksgäldskontoret må bemyndigas att, jemte bibehållande af de i § 37 af Riksgäldskontorets reglemente stadgade sätt för förräntning af kontorets behållningar, efter öfverenskommelse med fullmäktige i Riksbanken göra kontorets medel och behållningar fruktbarande jenväl genom deras insättning mot ränta i Riksbanken.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande

yrkanden, nemligen: 1:o) att den förevarande punkten skulle bifallas; 2:o) af Friherre *Stjernblad*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Fullmäktige i Riksgäldskontoret skulle bemyndigas att, jemte bibehållande af de i § 37 af Riksgäldskontorets reglemente stadgade sätt för förräntning af kontorets behållningar, efter öfverenskommelse med Fullmäktige i Riksbanken, göra kontorets medel och behållningar fruktbärande jemväl genom deras insättningar mot ränta i Riksbanken; samt 3:o att punkten skulle afslås.

Öfverflyttning af Riksgäldskontorets lånerörelse till Riksbanken.
(Forts.)

Herr *Carlson* anmälde sig och yttrade:

Herr *Carlson*: Jag afstår från mitt yrkande och instämmer med dem som yrkat reservationens antagande.

Härefter framstälde Herr *Grefven* och *Talmanen* först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades talrika nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå samt antagande af Friherre *Stjernblads* förslag, då svaren utföllo med talrika ja jemte åtskilliga nej; Och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre *von Schwerin* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 1:sta punkten i Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bifaller det förslag Friherre *Stjernblad* framställt.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15.

Nej — 69.

2:dra och 3:dje punkterna.

Återförvisades uppå yrkanden af Friherre *Stjernblad*.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.